

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VIBYBOGEN 2010

UDGIVET AF
BY LOKALHISTORISKE FORENING

ibybogen **2010**

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2010

Vibybogen 2010.
Årsskrift fra Viby lokalhistoriske Forening
21. årgang

Redaktion:

Tove Glud Rasmussen
Ole Linå Jørgensen
Leif Nielsen

Redaktionens adresse:

Viby Bibliotek, Skanderborgvej 170, 8260 Viby J.
www.lokalhistorieiaarhus.dk/viby

Sats og lay-out:

LEIFstyle grafisk
Bavnegårdsvej 92, 8361 Hasselager
Tlf. 86 28 56 84
Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S

Oplag: 750

ISSN: 1601-0078

ISBN: 978-87-994085-0-4

Løssalgspris: 90 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:

Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt fra Viby lokalhistoriske Samling

Forside:

Søndervangskolens 1. skoledag 14. august 1969. Pigen er glad, men vi kender hende ikke !

Foto: Jens-Kristian Søgaard

Indmeldelse i Viby lokalhistoriske Forening kan ske ved henvendelse til Viby Bibliotek eller
e-mail: toveglud@stofanet.dk

Velkommen til dette års udgave af Vibybogen. Også i år er bogen fyldt til randen med beskrivelser og erindringer fra flere tidsperioder. Vi giver dig igen muligheden for at få et indblik i dagliglivet hos forskellige Viby-familier gennem flere generationer, ligesom du også vil få større viden om lokale forhold. Generelt er lysten til at skrive og berette opadgående - se blot på boghandelens udvalg - hvilket er besynderligt, al den stund at vi dagligt oversvømmes med information fra mange forskellige medier. Eller er det måske netop derfor, vi ønsker at kunne fastholde, fordybe og holde frikvarter?.

Den skarpsindige og trofaste læser vil flere steder se eksempler på nænsom ændring af bogen, foretaget af vores nye lay-outer. Vi har også fundet det nødvendigt at justere nogle steder for at få så meget lokalhistorisk materiale med som muligt. Blandt andet er indholdsfortegnelsen over tidligere årbøger barberet kraftigt ned, og vi vil de kommende år følge denne praksis og henviser interesserede til at søge oplysning om tidligere udgaver på vores hjemmeside: www.lokalhistorieiaarhus.dk/viby

Find nu et godt læsested, en pude i ryggen og lad bogstaver, billeder og associationer flyde.

- *Rigtig god fornøjelse.!*

INDHOLDSFORTEGNELSE:

<i>Anne Hinge:</i> Korssting og kvadratrødder.....	7
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Stednavne i Viby	13
<i>Henning Poulsen:</i> En emigrant krydser sit spor	25
<i>Kirsten Østergaard Melsen:</i> Løst og fast fra udkantsområdet Søndervang i Viby....	37
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Fredenskirken – 50 år	45
<i>Bjarne Gerdstrøm:</i> Minder fra Viby Terp og omegn i fyrreterne.....	55
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Husmænd og gartnere i Viby.....	59
<i>Bjarne Gerdstrøm:</i> Aadal	62
<i>Finn Zachariassen:</i> Axels mere end firs år i samme hus	65
Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling	68
Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening.....	70
Indholdsfortegnelse 3 tidligere udg. Vibybogen	72

Anne Hinge

Korssting og kvadratrødder

Tilbage til tresserne

I 1969 var realeksamen i hus, og jeg og resten af min klasse forlod Viby Skole – mere eller mindre lettede. Det er fire årtier siden, og ved mærkedage er det naturligt at kaste et blik bagud.

For mig som Viby-barn var der tre vigtige fikspunkter: hjemmet, skolen og biblioteket.

Min far var selvstændig håndværker og regerede over sin forretning og en lille håndfuld ansatte inde i Århus, og min mor styrede det hjemlige bagland i Viby med sikker hånd. Vi boede i et trygt kvarter, i en villa med have. Der var bil i garagen, borgerlige værdier i hjemmet og nogle forældre, der vidste, hvor de havde hinanden.

Det var bundsolidt.

Vi boede i den ende af Øster Allé, som lå tæt ved Gl. Kongevej. Husene var store

kasser i to etager – flere af dem tofamiliehuse.

Vores nabo til den ene side var en lille familie, hvis have faderen passede. Han var en nobel og lidt tilknappet mand, efter hvem man kunne stille sit ur. På samme tidspunkt hver dag gik han i sit pæne, grå tøj og med dokumentmappe under armen op ad Øster Allé og videre på arbejde og hjemad igen sidst på eftermiddagen.

Der var et par drenge i familien, og da de flyttede hjemmefra, fik forældrene hund, en cocker spaniel, som var alt andet end tilknappet. Den gravede huller igennem hækken ind til vores have, besørgede på vores græsplæne og spænedede rundt med de lange, brune ører viftende om hovedet.

Min mor gjorde kort proces med hundeefterladenskaberne: op på en spade med høm-hømmen og så over den høje hæk til hundeejeren uden at tænke på, hvor fækalierne landede.

Første skoledag er til ende - Margit og Anne på Hans Tausens Vej, iført gamacher og nye skoletasker.

FOTO I PRIVATEJE

Til den anden side var der noget så usædvanligt som en lille fabrik. Den producerede lak og maling – midt i villaidyllen. I haven lå olietønderne oven på hinanden i lange baner, klods op af hækken med snebær, som stod i skellet ind til os.

Far og mor var ikke så glade for det forurenende foretagende, men for os unger var det eksotisk – jeg elskede at stå uden for fabrikkens kældervinduer og se lågene blive sat på bøtterne med glinsende fed lak.

Korssting og kvadratrødder

Grundlæggende var jeg glad for at gå i Viby Skole – eller rettere: jeg reflekterede ikke så meget over det – i skole skulle man jo.

Men der var igennem hele min skoletid altid noget, jeg ikke var på omgangshøjde med. Der var først og fremmest fagene håndgering og regning. Vores første lærer udi regningens mysterier var hr. Mikkelsen. Han var ude af stand til at lære mig at trække fra. ”Hvordan”, sad jeg og måbede efter gennemgangen på tavlen. Derfor kom jeg dårligt fra start, og jeg nåede aldrig at få et afslappet forhold til faget regning og heller ikke til matematikken. Sidstnævnte slap jeg dog fra i 3. real med en pæn middelkarakter – takket være hjælperne. Dels hjalp min svoger mig, dels havde jeg privat lektiehjælp - i perioder sammen med min skoleveninde Helle, der også havde brug for en hjælpende hånd til andengradsligningernes x-er og y-er.

Villaen i Viby 1969. FOTO I PRIVATEJE

Faget håndgerning var også årsag til mange sammenbrud. Det meste af tiden stod jeg i kø for at få hjælp til at redde bortløbne masker.

”Skal du ikke snart i gang”, spurgte min skolekammerat Dorthes, hvis strikkepinde gik op og ned i for mig ubegribelige håndbevægelser.

Dette fag havde jeg heller ikke klaret uden koret af hjælpere: min mor og min søster, Dorthes mor og sågar Dorthes mormor – alle hjalp de med at færdiggøre årets opgaver, så de kunne komme med på Viby Skoles elevudstilling inden sommerferien.

Ét år havde jeg i faget formning, som jeg elskede, lavet en lerfigur med den lækreste lyseblå glasur. Til min store sorg blev den stjålet under udstillingen, men der var aldrig nogen, der stjal mit håndarbejde. Disse effekter kunne dog have haft en vis nytteværdi: Gymnastikposer og nederdele - med påsyede korssting - og okkergule sokker med brune striber.

Martha og køkkentjansen

En tredje sky på min himmel var Martha Kursus. Det var et husholdningskursus fordelt over fire år, hvor man

Morgenkaffe med lærerne på sidste skoledag, 20. maj 1969. Tv. lærer Fisker, th. pedellen Hans Christiansen samt skoleinspektør Peder Jensen.

FOTO I PRIVATEJE

lærte alt til faget henhørende. Syning, strikning, madlavning og barnepleje. Det sidste, som var det mest interessante, var de så snu at lægge til sidst i den fireårige periode.

Kurset foregik i fritiden, gerne en eftermiddag om ugen. Det var håndgerningstimerne om igen, nu blot med strikse frk. Hansen i førertrøjen. Og madlavning – husgerning – var ikke bedre. Her huserede en høj, konstant kvinde, der gav mig en ”endefuld” – ganske vist kun på skrømt. Men meningen var ikke til at tage fejl af: jeg havde hældt kartoffelvandet i vasken, så der ikke var noget at lave sovs af.

Jeg har stadig ”Køkkenbogen” udgivet af Foreningen Af Danske Husholdningslærerinder med hendes dikterede tilføjelser, efter hvilke vi lavede kødfars og brunkål: ”Kan steges som 2-5 meget store frikadeller, som lægges ned i kålen og steger med i 20 minutter”, har jeg skrevet med diminutiv skråskrift.

Jeg frygtede disse timer, følte mig altid som en hund i et spil kegler. Vi var fire til seks piger i en ”familie” og havde hver vore opgaver. Én skulle skure grydeskeer og lave regnskab, én lave forretten, én stege bøffer og så fremdeles. Og én var på bagværk.

Efter megen plagen slap jeg fri – og overlevede fint uden at have papir på de huslige sysler.

Bogorm – eller bogelsker

”Du er for lille til at låne – du kan da ikke læse”.

Jeg stod med ”Tante Grøn, tante Brun og tante Lilla” under armen, klar til at få stemplet datoen bag i bogen, da en større dreng sagde de nedslående ord. Det hindrede mig nu ikke i at blive kunde, og jeg gik derfra med tantebogen i en af bibliotekets brune papirsposer. Året var 1960, og Viby Bibliotek havde kun fire år på bagen.

Det var starten til mange års kært bekendtskab, og da der blev udskrevet en tegnekonkurrence, var jeg ikke i tvivl om at jeg ville deltage, og hvad motivet skulle være: Viby Bibliotek. Jeg stillede mig op på Kongevej og skitserede bygningen på mit papir og farvelagde tegningen derhjemme.

Desværre blev jeg diskvalificeret i konkurrencen, fordi jeg havde brugt lineal.

Sidste år med klassen

I sommeren 1968 tog vi så fat på sidste skoleår. Klassen holdt til i den moderne gule bygning, der lå til venstre, når man kom ind i skolegården. Bygningen husede også fysiklokalet og skolebiblioteket. Det sidste var rart at komme i – med masser af spændende læsestof på hylderne. Det var også hér, vi var kaldt sammen for på TV at se amerikanernes første Apollo-projekt.

Præsident Kennedy have proklameret, at inden tresserne var omme, ville de have sat deres ben på månen. Forinden skulle de lige øve sig, og i efteråret '68 sendte de det første bemandede rumskib, Apollo, i kredsløb om månen. Vi fulgte med fra et tætpakket bibliotek, da astronauterne returnerede til jorden og med stive ben i deres hvide rumdragter atter fik fast grund under fødderne.

På musik siden kom vi igennem skoleåret til tonerne af bl.a. "Proud Mary" med det amerikanske band Creedence Clearwater Revival og "Aquarius" fra musicalen Hair.

På den danske musikscene spillede Savage Rose – de gav endda koncert i Vibyhallen. (Så vidt jeg husker).

Musikken betød meget – et signal om, hvem man var. Var man til Stones eller Beatles? Pop eller beat? Hver dag optog jeg musiknumrene på min spolebåndoptager under radioprogrammet "Efter Skoletid" med Jørgen Mylius, og om søndagen førte jeg den aktuelle hitliste fra "Top Tyve" ind i et kvadreret kladdehæfte.

Moden var lårkort - miniskørtet var moderne. Min yndlingskjole i sommeren '69 var en knaldgul sag i bomuldsjersey, og

De pæne unge mennesker i 3. Real med klasselærer Fru Clausen.

FOTO I PRIVATEJE

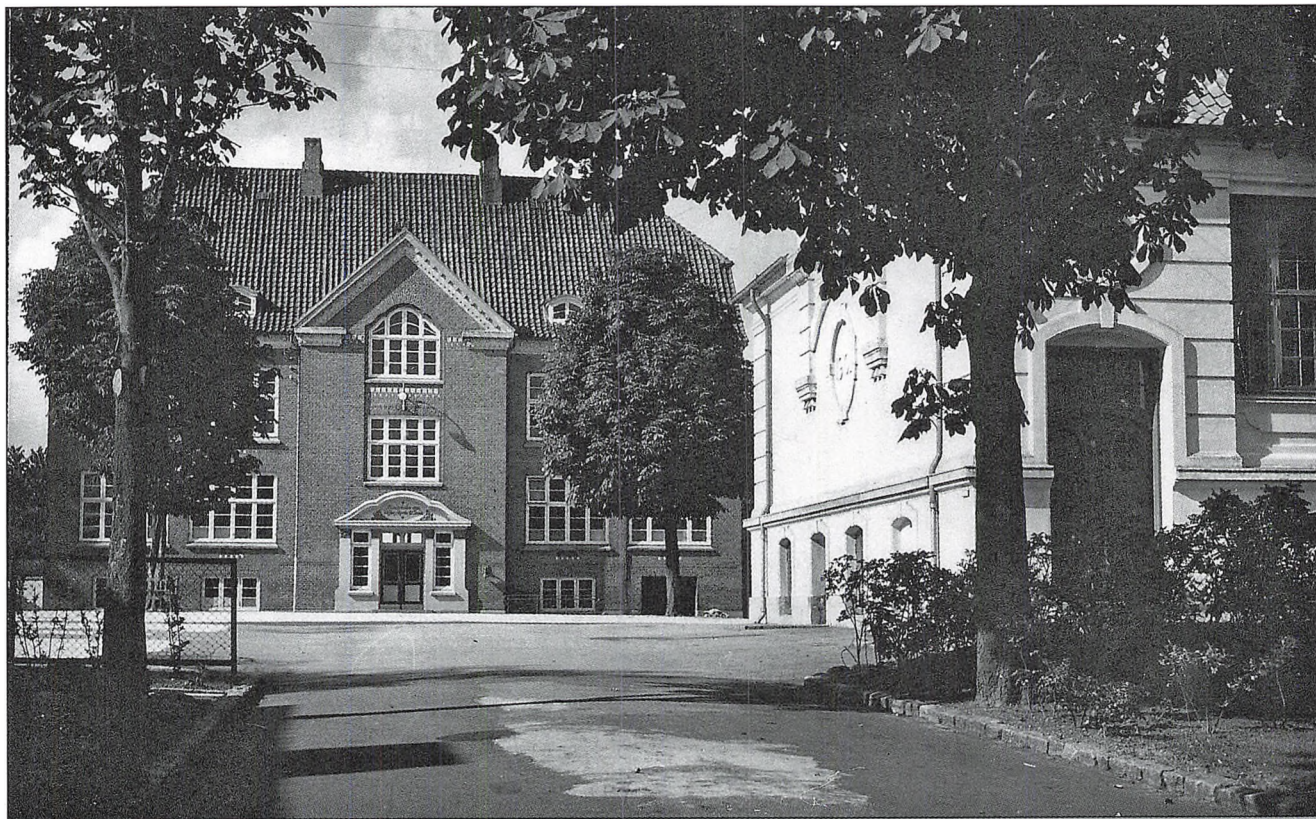
ellers gik både piger og drenge i Wrangler jeans – cowboybukserne var kommet for at blive.

Ude i verden var der mere end uroligt. Ungdomsoprøret bragede løs, Vietnamkrigen kørte på det sidste, og i Nordirland sloges protestanter og katolikker. Hjemme i Viby gik det mere fredeligt for sig, ja faktisk skete der ikke så meget. Vi var ”pæne

unge mennesker” – vores afslutningsfest for eksempel foregik på Varna, hvor vi gav den som voksne og civiliserede og indtog smørrebrød ved fint dækkede borde med hvide duge.

Efter festen var der endnu et halvt år tilbage af tresser-årtiet, men da var klassen spredt for alle vinde og i gang med nye kapitler. ■

Viby skole, dette billede er fra 1954, men er dog tidstypisk for perioden. FOTO VLS

Tove Glud Rasmussen

Stednavne i Viby

På Wikipedia, den frie encyklopædi på internettet, kan man under Viby sogn finde en række autoriserede stednavne. Der er lignende sider for Fredens sogn og Ravnsbjerg sogn, der begge er udskilt fra Viby sogn i henholdsvis 1960 og 1976. Besynderligt nok er der ingen stednavne medtaget på hjemmesiden for Fredens sogn, de er placeret på Viby sogns side, mens stednavnene i Ravnsbjerg sogn er placeret rigtigt.

Men hvad er et stednavn, ja, det er som ordet fortæller et navn på et sted. Det kan i relation til Viby være navnet på selve sognet, og det kan være navnet på en lokalitet i sognet. Det er forskelligt, hvor meget man bruger stednavnene. Skal jeg f.eks. i Vestjylland fortælle, hvor vi bor, så vil jeg nok sige Århus, men hvis personen så er kendt i Århus, så vil jeg sige Viby. Hvis så personen også er kendt i Viby, ja, så vil jeg sige Rosen-

vænget, idet der kun er tre husnumre på den vej, vi bor på, og den er der ikke ret mange, der kender.

Rosenvænget er et navn, som ældre århusianere og vibyensere kender. Det bliver også brugt af ejendomsmæglere ligesom stednavnet Kongsvang. De to stednavne bliver brugt meget, og også langt ud over de områder, der hører under stednavnene.

Det irriterer mig, som kender lokaliteterne, temmelig meget.

Det er nok det sidste, der har fået mig til at interessere mig for Vibys stednavne. Nogle af stednavnene er meget gamle f.eks. Viby, Nordby og Terp. Det er ikke dem, jeg vil beskæftige mig med her, men jeg vil prøve at fortælle om stednavnene på de kvarterer, der opstod i første halvdel af 1900-tallet.

En stor hjælp har tidligere sognerådsformand Jens Juuls manuskript til en Viby-historie været. Det ligger i Viby lokalhistoriske Samling og har et afsnit om kvarternavne og gadenavne i Viby sogn. En hel del af Jens

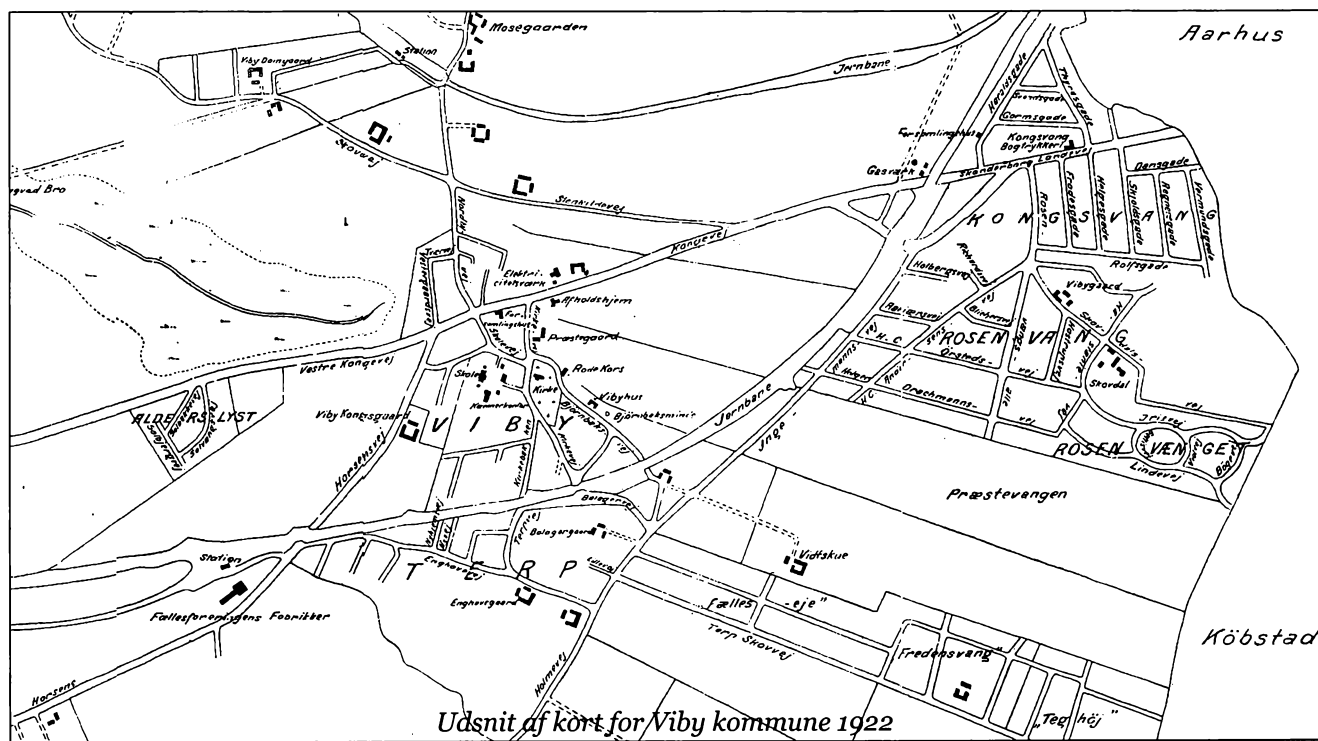
Juuls manuskript har været brugt til artikler i Vibybogen.

Kongsvang

Vi begynder med det, Jens Juul fortæller om Kongsvang. Han fortæller, at det var postvæsenet, der krævede, at kvarteret skulle have et navn. Det var opstået i begyndelsen af 1900-tallet, og gadenavne havde man ikke.

En tillidsmand for beboerne, H.T. Hansen, var litterært interesseret og kom på det nyoprettede Statsbibliotek [fra 1902].

Her var han blevet bekendt med statsbibliotekar Hoffmejer og spurgte derfor ham om råd. Nu begyndte der en granskning af den historiske udvikling af stedet, og det blev opklaret, at der i Frederik II's tid i 1500-tallet havde været en egeskov, som blev fældet, idet både han og sønnen Christian IV var meget byggelystne og skulle bruge meget egetømmer. Tilbage stod så stødene, som bønderne i Viby blev udkommanderet til at rydde, så jorden kunne dyrkes. Herefter blev der udlagt en vang til kongsgårdens heste,

idet Havreballegård, der lå hvor nu Marselisborg Gymnasium ligger, var kongsgård.

Altså var området kongens vange, og man besluttede, at det skulle det nye kvarter opkaldes efter. Kongens vange syntes man dog ikke lød godt, hvorfor det blev trukket sammen til Kongsvang. Jens Juul fortæller også,

at konsortiet, der stod bag udstykningen foreslog Naby som navn, en omskrivning af ordet nabo til Århus, men som den ægte Vi-bygenser, som Jens Juul var, så skriver han, at det navn syntes man heldigvis ikke om.

Selv om Kongsvang er opstået i begyndelsen af 1900-tallet, jeg har første gang set

Kongsvang 1960, med Skanderborgvej og Magdalene-møllen i midten. Øverst "Ny Kongsvang" og nederst "Gl. Kongsvang"

navnet 24. juni 1905 i sognerådsprotokollen, så var navnet Kongsvang ikke det første kvarternavn. Det var navnet Skovly, som ikke eksisterer mere. Egentlig var det navnet på en haveklub, der blev oprettet i 1902.

Haveklubben omfattede udstykningen fra Vibygård i 1896 og den fem år senere udstykning, der på det tidspunkt kun omfattede H.C. Ørsteds Vej og Niels Bohrs Vej. Navnet er flere gange set som stedbetegnelse i sognerådsprotokollen fra 1905 og fremefter.

Rosenvænget

Det er i 1910, man første gang ser navnet Rosenvænget. Det er Skovlys forhandlingsprotokol, der 13. marts 1910 fortæller, at man havde fået en henvendelse fra kvarteret ”Rosenvænget”, og navnet Rosenvænget må således have eksisteret på det tidspunkt.

I samme protokolindførsel er det anført, at man efterlyste et nyt navn til kvarteret.

Til det forklarer Jens Juul, at det var postvæsenet, der forlangte et nyt navn, da man forvekslede Skovly med Skovby, der lå ved Hammelbanen.

Forhandlingsprotokollen fortæller også, at bestyrelsen i Skovly forsøgte at få et fælles navn for de to kvarterer, men det ville Rosenvængets bestyrelse ikke, ”da Rosenvænget skulle være og var et bedre villakvarter

end den nyere udstykning og fremdeles skulle vedblive at bevare sit særpræg som bedre villaby”, en udtalelse, som naturligvis faldt Skovlys bestyrelse for brystet.

Rosenvang

Kilderne er herefter et stykke tid tavse om hvilket navn, der skulle vælges i stedet for Skovly, men 18. januar 1911 fortæller sognerådsprotokollen, at man havde et andragende til kongen fra Skovlys bestyrelse til erklæring, om at man måtte føre navnet Rosenvang, en tilladelse, der først er indført i forhandlingsprotokollen 17. oktober 1911.

Det er ikke vanskeligt at fastslå, hvordan navnet Rosenvang er fremkommet. Det må være Rosen fra Rosenvænget og vang fra Kongsvang, meget passende, da Rosenvang støder op til begge disse kvarterer. Men hvorfor har Rosenvænget fået det navn?

Det er det ikke lykkedes at finde ud af. Et gæt er, at der i slutningen af 1800-tallet var opstået et fint kvarter i København med det navn, og da man jfr. udtalelsen om ”et bedre villakvarter” stræbte højt, er det vel sandsynligt, at navnet stammer derfra.

I Viby lokalhistoriske Samling har vi fået kopier af noget korrespondance fra Indenrigsministeriet – Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet. Den første skrivelse er fra 17. oktober 1911 (bemærk

*Rosenvang og
Rosenvænget 1957.
Rosenvangskolen
ses i forgrunden*

samme dag som ovennævnte protokolindførsel). Skrivelsen er stilet til Postkontoret i Aarhus, og fortæller, at man havde godkendt navnet Rosenvang for kvarteret Skovly, nærmere betegnet de jorder, der var udstykket fra Vibygård.

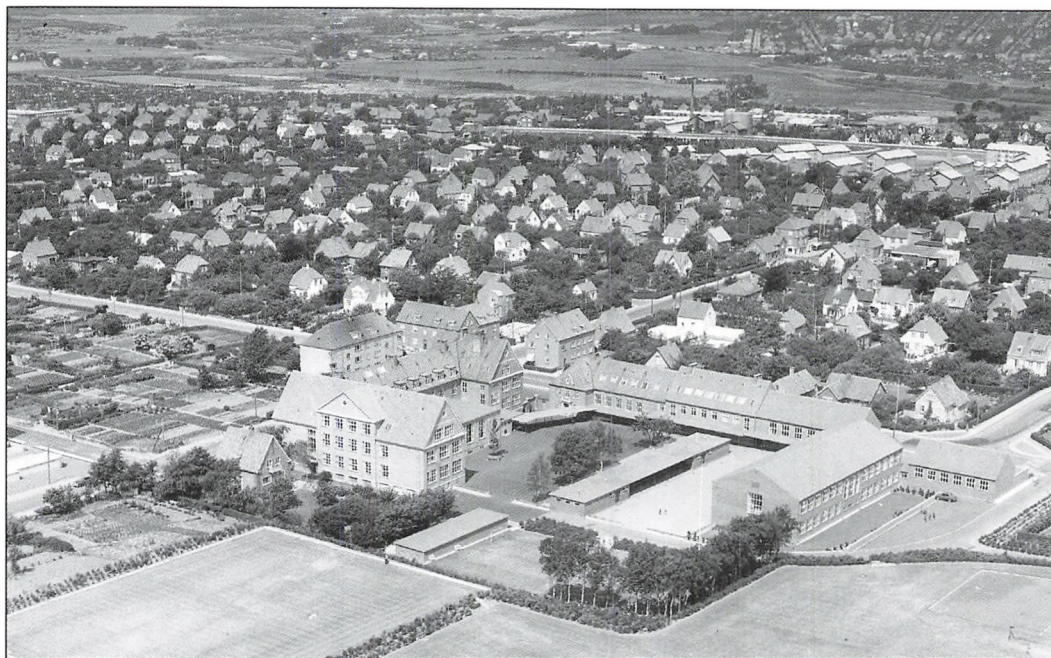
Efter formuleringen i brevet kan man få den opfattelse, at navnet Rosenvang skulle dække både Rosenvænget og Skovly, og det har måske fået beboerne i Rosenvænget op af stolene. Beboerne her sendte nemlig et andragende til Postkontoret i Aarhus om til-

ladelse til navnet Rosenvænget.

Det brev blev sendt videre til Generaldirektoratet 23. november 1911, og 4. december 1911 godkendte Generaldirektoratet også det navn.

I 1913 sendte Aarhus Postkontor en skrivelse til Generaldirektoratet om omlægning af postruterne, og det forelå der svar på 16. oktober 1913. Svaret vedrører omlægning og udvidelse af postruterne.

Heraf fremgår kvarternavnene Kongsvang, Rosenvænget og Rosenvang, men man kan

*Rosenvang set
fra sydøst 1957.
Rosenvangsskolen
ses i forgrunden*

også se, at der var et nyt kvarter på vej, idet der bruges betegnelsen Ravnsbjergkvarteret.

Alderslyst

Det må være Alderslyst, som var ved at blive bebygget. Navnet er første gang set i Demokraten 28.11.1913, hvor der annonceres et hus ved Alderslyst til salg.

Baggrunden for navnet kendes ikke, men den kommunale folketælling i 1918 fortæller, at ejeren af de fleste af husene var "Konsortiet Alderslyst". Jens Juul fortæller i sin Viby-historie skrevet i 1960'erne, at det var gartner Birkefeldt, der var sjælen i

den udstykning. Ganske vist, skriver Jens Juul, var kvarteret ".. ham ikke altid til lyst, ja det gik så vidt, at han kaldte det Djævløen på grund af genstridige beboere. Det var et aktuelt navn den gang på grund af den franske Dreyfus-affære. Navnet slog dog ikke rod, men mange ældre Viby-borgere husker vel endnu, at man af og til sagde "ude på øen", når man mente Alderslyst". [Deyfus-affæren var en retsaffære i Frankrig, der udspillede sig fra 1894 til 1906, hvor den jødiske officer Albert Dreyfus blev uskyldigt dømt til livsvarigt ophold på Djævløen ud for Guyana i Sydamerika.

Efter talrige politiske kriser blev han frikendt og rehabiliteret]

I skatte- og adressebogen i 1922 var der indsat et kort over Viby Kommune.(- se side 14) På kortet er angivet førømtalte kvarternavne foruden naturligvis Viby, Terp og Nordby. Man kan i den østlige del af kommunen se, at Kongsvang, Rosenvang og Rosenvænget er meget udbygget med angivelse af vejnavne, men man kan også se, at der er anlagt veje mellem Terp Skovvej og Fattiggården Vidtskues jorder. Disse veje har dog ingen navne. Til gengæld har om-

rådet navne, der dog er anført med mindre typer end kvarternavnene.

Fælleseje og Teghøj

Nærmest Viby Terp er på kortet angivet navnet "Fælleseje". Om det område har Carl Bendixen skrevet en artikel i Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift fra 1993. Han fortæller bl.a., at Fælleseje blev startet som en haveforening i 1920, ikke på lejebasis, men på ejerbasis. Carl Bendixen undrer sig over, hvordan det kunne lykkes at samle et tilstrækkeligt antal interesserede, men

*Alderslyst,
set fra jernbanen
mod Højdevej.
Ca. 1960 ?*

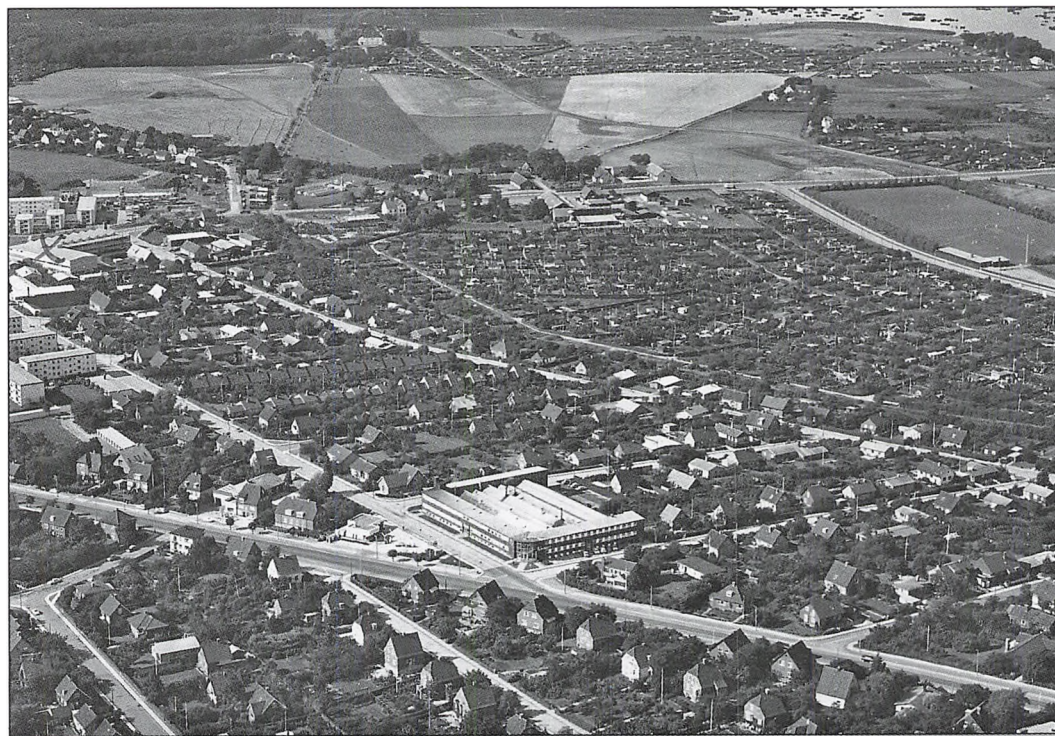
det gjorde der, og man købte i fællesskabets navn 15 tdr. land af Balagergårds jord. I 1922, hvor kortet jo er fra, var der ingen helårsbebyggelse på området, men havehuse var begyndt at dukke op.

Længst fra Viby mod øst er der et område på kortet, der er betegnet "Teghøj", udtalt Teeghøj med langt e og g. Navnet stammer fra en stor kæmpehøj, der lå Atlasvej 4, men som nu er helt væk. Her var der nogen bebyggelse, men altså ikke så meget, at vejene havde fået navne.

Fredensvang

Det umiddelbart mest interessante navn er navnet på det midterste stykke, som er anført tværs over Rosenvangs Alle, som kun fremtræder som et umotiveret vejstykke, idet vejen ikke var ført igennem fra Rosenvang. Man kan dog tydeligt af kortet se, at vejføringen passer med Rosenvangs Alle i Kongsvang og Rosenvang.

Her er der på kortet anført navnet "Fredensvang". Årsagen til navnet her på det tidspunkt kendes ikke, men det er nærliggende

*Kildevang 1960.
Centralt i billedet
Hj. Lystagers
Fjederfabrik og
Ormslevejs ud-
munding i Skan-
derborgvej*

at tro, at det skyldes, at ejeren af gården, som havde udstykket jorden, var svigerfar til ejeren af Fredensgård, og at det er herfra navnet stammer. I slutningen af 1930'erne købte Viby Kommune Fredensgård til udstykning, og i salgsmaterialet herfor er Fredensvang opført som navn på hele udstykningen. Også i en anden forbindelse er navnet kendt. AGF købte nemlig i 1935 et areal ved Terp Skovvej og anlagde i 1941 sine fodboldbaner her. Dette anlæg bliver altid omtalt som beliggende i Fredensvang – ”De hvide fra Fredensvang”.

Kildevangen og Byvangen.

Jens Juul nævner to kvarterer mere i sin beskrivelse, nemlig Kildevangen og Byvangen. Om Kildevangen skriver han, at det var gård-ejer Karl Jacobsens opfindelse. Han finder navnet naturligt, da den største del af kvarteret var udstykket fra Stenkildegård. Kvarteret er efter hans mening et virkelig pænt kvarter, hvor man for en gangs skyld er kommet væk fra at lade de gamle markskel være afgørende for udstykningen, idet en del ligger på Mosegårdens jord.

Om Byvangen skriver Jens Juul, at det er et navn, arkitekt Gjerrild har fundet på. Det trænger sig lidt tæt ind på selve Viby, men har vel alligevel vundet hævd ved navnet Byvangsalle. Både Kildevang og Byvænget (se nedenfor) er udstykket i 1930'erne.

Stednavneudvalgets fortegnelse

I 1950'erne ønskede Stednavneudvalget at udgive fortegnelser over stednavne. Til det brug blev der i 1954 sendt en oversigt til Viby Kommune over de stednavne, man på basis af forskellige fortegnelser bl.a. post-adressebogen, havde over stednavne i Viby. 28. februar 1955 svarede kommuneingeniør N.K. Hansen og angav følgende stednavne (tilføjelsen = **nu**, betyder, at betegnelsen også er på stednavneudvalgets liste i dag):

Viby = nu	Kildevang
Viby Terp = nu	Høskovkvarteret
Viby Mose	Bøgeskov
Viby Mark = nu	Damgårdkvarteret
Nordby = nu	Ravnsbjerg = nu
Kongsvang = nu	Lille Ravnsbjerg
Rosenvænget = nu	Store Ravnsbjerg
Alderslyst = nu	Rugholm = nu
Fredensvang = nu	Sanohusene
Byvænget = nu	Viaduktkvarteret

Besyderligt nok er Rosenvang, som måske er det eneste rigtig autoriserede navn, ikke med på hverken Stednavneudvalgets liste eller kommunens liste. Det må være en forglemmelse fra begges side, men det

blev opdaget, og navnet er med på den offentliggjorte fortegnelse.

Kommunens stednavneliste er i øvrigt næsten identisk med den liste, som kommunen havde fået tilsendt, idet N.K. Hansen dog havde tilføjet ”kvarteret” til både Høskov og Damgård. Det var dog ikke i overensstemmelse med postadressebogen, hvorfor tilføjelsen ”kvarteret” for disse blev slettet i den senere offentliggjorte fortegnelse. At så navnet Damgård er med som en stedsbetegnelse lyder noget underligt i vores ører, da navnet var et gårdsnavn. I øvrigt kom Rugholm af en eller anden grund ikke med i den offentliggjorte fortegnelse.

Viaduktkvarteret er en ny betegnelse. Navnet stammer fra Viaduktkvarterets Grundejerforening, der blev stiftet i 1932. Formålet var ifølge en mundtlig oplysning spørgsmålet om indlemmelse i Århus, men foreningen blev en selskabelig forening. Egentlig er det mærkeligt, at Byvænget og Kildevang er med på listen sammen med Viaduktkvarteret, da dets dækningsområde netop var de to kvarterer. I øvrigt må navnet være opstået på grund af de to kvarters nære beliggende op til Skanderborgvejbroen over jernbanen.

Stednavneudvalgets liste over autoriserede stednavne i dag omfatter alene de navne, der ovenfor har tilføjelsen **(nu)**.

Det betyder altså, at der ikke er nogen stednavne i Viby, der er autoriseret siden 1930’erne. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at der ikke er kommet nye stednavne til siden dengang. De er bare ikke autoriseret. Boligforeninger og boligselskaber bruger at navngive deres afdelinger, og disse afdelinger omfatter også store bebyggelser.

Rosenhøj og Kjærslund

Nævnes skal f.eks. Rosenhøj med ca. 800 lejligheder og nabobebyggelsen Kjærslund med 348 lejligheder. Begge disse er opkaldt efter gartnerier. Navnet Rosenhøj optræder ganske vist på listen over autoriserede navne, men det skyldes trinbrættet med samme navn ved Odderbanen.

Grøfthøj

Grøfthøjparken eller blot Grøfthøj er en meget stor bebyggelse med både ejerlejligheder og boligforeningslejligheder. Det noget besynderlige navn fremgår af listen over marknavne fra 1682, og da der blev bygget en gård på det sted i 1800-tallet, fik den navnet Grøfthøjgård.

Navnet Grøfthøj fremgår som boligområde på Wikipedias side for Ravnsbjerg sogn, men er altså ikke med på Stednavneudvalgets liste.

Nye navne

Det er dog ikke kun boligforeninger og boligselskaber, der har givet bebyggelser navne siden 1930'erne. Oppe bag Søndervangskolen ligger der et villakvarter fra slutningen af 1960'erne. Det kaldtes oprindelig

Søndervangen efter grundejerforeningen "Søndervang", men navnet bruges på grund af forveksling ikke mere. En af de allernyeste udstykninger til byggegrunde i den nordvestligste del af Viby kaldes Odinhøj. Og hvorfor er så ingen af disse nye navne

*Viby Centrum,
Stenkildeparken og
bagest Kildevang
1956.*

autoriseret? Det er ovenfor nævnt, at Stednavneudvalget havde brugt postadressebogen, da listen skulle udsendes i 1954. Det er ikke tilfældigt. Postvæsenet brugte nemlig tidligere kvarterbetegnelserne i forbindelse med postuddelingen.

I det tidligere omtalte brev om postruter i 1913 fremgår det, at al post udgik fra Århus Postkontor. Det gjorde det til 1929, hvor der etableredes postkontor i Viby (i Handelsbankens bygning ud mod Kongevej). Imidlertid fortsatte posten i den østlige del af Viby at blive uddelt fra Århus. Da vi købte vores hus i Rosenvænget pr. 1. maj 1970 var postadressen stadigvæk 8000 Århus C. Vi nåede at få lavet et stempel med den angivelse, men 1. juli, få dage før vi flyttede ind, blev postadressen ændret til 8260 Viby J. Også Fredensvang hørte postmæssigt under Århus. Jytte Kristensen, der har boet på Junovej siden 1950'erne, fortæller således, at deres postadresse oprindeligt var Fredensvang pr. Århus. Det ændredes senere til 8000 Århus C for senere igen at blive 8270 Højbjerg. Fredensvang har således i postmæssig henseende aldrig hørt til Viby. Omvendt er det med Stavtrup. Stavtrup ligger i den gamle Ormslev-Kolt Kommune, men har postadresse 8260 Viby. Disse postbetegnelser er noget generende i relation til arbejdet i Viby lokalhistoriske Samling. Her

får vi en del henvendelser om oplysninger vedr. Stavtrup, ligesom vi i forbindelse med avisomtaler skal være opmærksom på, at den omtalte person, der tilsyneladende bor i Højbjerg, meget vel kan bo i det, der var den gamle Viby Kommune.

Stednavnene havde tidligere stor betydning som identifikation. I dag, hvor alle veje har navne og alle huse har husnumre, har stednavnene ikke samme betydning, og det er vel derfor, at ingen af de nye stednavne er autoriseret. Men det er praktisk, når man over for andre hurtigt skal beskrive, hvor man bor, så at angive et stednavn. At så ejendomsmæglerne i deres salgsannoncer, som tidligere nævnt, ikke er så nøjeregne- de, når de angiver stednavne i deres annoncer, er en anden sag. ■

KILDER OG LITTERATUR

(VLS = Viby lokalhistoriske samling)
Sognerådets forhandlingsprotokol, mikrokort i VLS
Kopier af korrespondance fra Indenrigsministeriet – Generaldirektoratet for Post- og Befordringsvæsenet, VLS, A 121
Haveklubben Skovlys forhandlingsprotokol – senere Rosenvang Grundejerforening, VLS, A 1010
Jens Juuls manuskript til en Viby-historie, VLS
Kommunal folketælling 1918, Erhvervsarkivet
Oplysninger fra Stednavneudvalget, Afdeling for Navneforskning, Københavns Universitet, ved Peder Gammeltoft
Viby Sogns Historie, bd. 1, 1942
Fortegnelse over stednavne i Århus og Skanderborg Amter, udgivet af Stednavneudvalget, 1958
Danmarks Stednavne nr. 12, Stednavne i Århus og Skanderborg Amter ved Anders Bjerrum, 1964
Autoriserede stednavne i Danmark – fortegnelse på internettet
”Bag Den Røde Låge”, Rosenvænget i 100 år, 1996
”Svede for samme sag” – AGF 100 år, 1980

Henning Poulsen.

En emigrant krydser sit spor

Da jeg i 1969 skiftede bopæl fra Glostrup til Albertslund, kom jeg til et arkitekt-projekt mellem nogle gamle landsbyer og et statsfængsel.

På få år var der foruden parcelhuse også S-tog og industrikvarter, et kulturcenter og en halv snes skoler.

Et samfund under hastig udvikling.

I Viby havde jeg oplevet noget lignende. Men det var gået en smule langsommere. I 1930'erne begyndte byen for alvor at forandre sig fra landsby til forstad. Ikke mindst FDBs fabrikker trak mange folk til, og også ansatte hos Frichs og DSB slog sig ned herude. I takt hermed udstykkede en del gårde deres jord, og en række villakvarterer skød op. Fra ca. 1920 til 1940 steg indbyggertallet fra 3500 til 8000, og i samme periode blev sognerådets socialdemokratiske flertal cementeret.

Ved næste systemskifte omkring 1960 var det betegnende for den demografiske ud-

vikling, at det var de konservative og ikke Venstre, der tog over.

Jeg blev andengenerations-indvandrer i kommunen. Min anetavle fortæller, at mine bedsteforældre alle fire stammede fra landet. Min farfar foretog en bemærkelsesværdig udviklingskurve fra bolsmand over husmand til gårdejer i Nørager på Djursland. Her kom en vekselse desværre lidt på tværs, og han endte som havnearbejder i Århus – helt ribbet for medfødte liberale anskuelser.

Min far blev født 1899 i Århus som nummer 10 af 11 søskende. Som udlært værktøjsmager blev han i midten af 1920'erne ansat på Centralværkstedet, hvor han arbejdede til pensioneringen i 1966. Han blev gift i 1925, og året efter blev min søster Margit født. Hun bor stadigvæk i Viby, og uvist af hvilken grund har hun aldrig heddet andet end Musse.

I 1930 købte familien en byggegrund på Kongsgårdens udstykning, og her byggede de året efter hus.

Huset på Bernstorffsvej i starten af 1930'erne. Taget er repareret. Der kom nemlig en skypumpe forbi. Loftetagen blev understøttet af en jernbjælke, som senere viste sig at være en glimrende tv-antenne. Den vendte direkte mod Søsterhøj. De mange sten på grunden er brugt til gærden ud mod vejen.

FOTO I PRIVATEJE

Adressen blev Bernstorffsvej 13, og hele herligheden kom op i den nette sum af 14000 kr. – faktisk flere års løn, men så var det også *med grund*.

I dette hus blev jeg i en forrygende påskesnstorm født 12. april 1936 som første indfødte Viby-indbygger i familien – og som efternøler udsat for udstrakt forkælelse. Samme år flyttede min mors forældre ind på 1. sal, så problemet barnepige var aldrig aktuelt.

Min mormor og morfar stammede begge fra Odder-egnen. Min morfar var født i Ørting, min mormor i Søby. De havde begge to startet deres løbebane med at tjene bønder, og det havde gjort, at de begge to blev overbeviste socialdemokrater; min morfar var i nogle år formand for vælgerforeningen i Hou, som han også havde været med til at stifte. Da familien i 1912 flyttede til Århus, blev han ansat ved Belysningsvæsenet og tumlede i flere år rundt med kabeltromler, indtil han sluttede af som cyklende tilsynsførende med udgravninger.

Min mor var den yngste af to børn, født i 1899 i Hou. Hun nåede at runde de 100 år, døde på plejecentret Borgvold, men boede formelt stadig i huset på Bernstorffsvej. Før hun blev gift og hjemmegående, havde hun arbejdet som stuepige i forskellige større husholdninger i Århus. Hendes sidste ansættelse var i konfektionsfirmaet Anthon Christensen på Clemensbro. Og på en måde sluttede hun ringen, da hendes hus 70 år senere blev solgt af det mæglerfirma, der var rykket ind i den gamle tøjforretning.

Min morfars tilknytning til huset i Viby var startet nogle år før han blev beboer. Han havde nemlig fået afløb for sin trang til hårdt arbejde, da han var med til at grave grunden ud. Det viste sig at være ret så besværligt. Som nævnt var grunden belig-

Der blev også sten tilovers til en temmelig stor stenhøj i et hjørne af haven. Her står min far foran sit værk sammen med et par familiemedlemmer, sikkert på min dåbsdag i 1936.

FOTO I PRIVATEJE

gende på Kongsgårdens areal, hvor terrænet skrånede ned mod engstykket ved Skanderborgvej. Har der mon engang været et stendige her? I hvert fald lå der tæt under jordoverfladen mange store stenblokke, som måtte flyttes, hvis huset skulle have kælder.

De fleste blev skubbet ud til siden, men den største, som mindede om en noget formindsket Jelling-sten, blev med stort besvær slæbt op i den anden ende af haven, hvor den i nogle år tjente som siddeplads, når vi plukkede ribs og solbær.

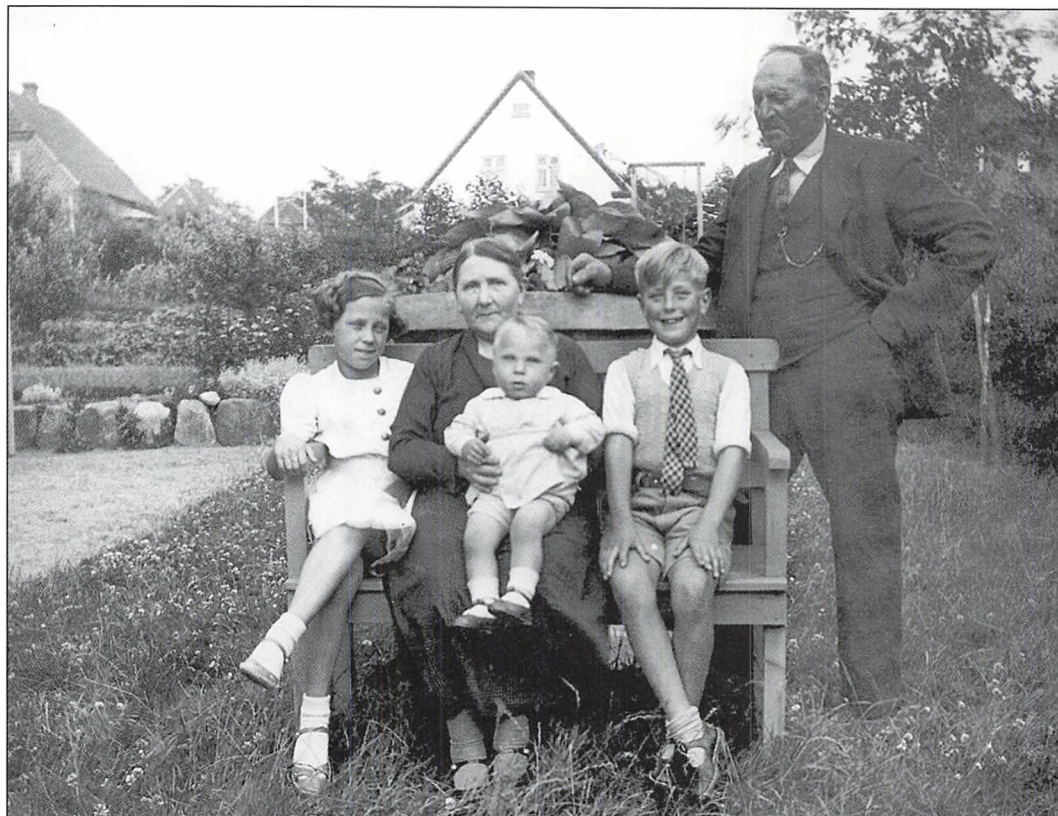
Det var ikke helt efter min morfars planer. Han ville så gerne have genoplevet sit ung-

doms glade arbejdsliv og forvandle stenen til skærver. Men det sagde min far nej til.

Han mente, at der nok kunne blive brug for den engang. Til hvad sagde han dog først, da morfar døde i 1942. Da fik han den som gravsten. I mange år stod den lige nord for kirkens kor (tæt op ad ”det hellige tagdryp”). Nu er den forsvundet, vel sagtens slået til de skærver, han ikke selv fik slået.

Min tidligste barndom står noget uklar i erindringen, men et par fix-punkter dukker alligevel op. De er nært forbundet med gadehjørner.

Første hjørne var det fjerneste hjemmefra.

*Sommer i haven
1937. En etårigs
forventningsfulde
skuen ind i en uvis
fremtid sammen
med mormor,
morfar, søster og
en fynsk fætter.*

FOTO I PRIVATEJE

En tur i klapvogn gennem hele byen og ud til Ormslevvej for at møde far, når han kom fra arbejde. Herude gav Lystagers fabrik en 3-årigs fantasi vinger gennem det næsten surrealistiske kæmpebillede på gavlen med en damptromle, der kørte over en springmadras. Det lokale svar på Dali!

Lidt senere var det hjørnet Kongevej-Horsensvej. Her gik jeg ned sammen med morfar og tog plads på sladrebenken foran et gam-

melt, faldefærdigt hus. Her kunne vi altid møde et par af hans ungdomsvenner, som også var havnet her i byen. Stedet blev hurtigt indhyllet i tobakståger fra hel- og halvlange piber. Og jeg fulgte med så godt jeg kunne. Jeg havde nemlig fået min første lille pibe, da jeg fyldte 3 år. Og den var også stoppet med morfars tobak, der vistnok hed melange. I stedet for at antænde tobakken pustede han røg ned gennem pibehovedet, og så var det

ligesom at ryge rigtigt. Tænk at blive tilvænnet så tidligt og alligevel blive afvænnet på mindre end 70 år!

Nå, men der sad vi så og ordnede verdenssituationen, og jeg fik udvidet mit ordforråd med begreber som fagforening, Hitler, Kursild (han var minister i England), lock-out, svineeksport, karensdage (udtalt som pigenavnet) og mange andre helt nødvendige, hvis man skulle følge med i en diskussion på rimeligt niveau.

Men det var ikke kun åndelig føde, der kunne hentes på hjørnet. Der lå en isbod, og set i børnehøjde er det jo ikke det værste man har. Nogle år senere, da bilerne igen begyndte at rulle, blev hjørnet det sted, hvor vi sad og nedskrev bilnumre. Hvad vi brugte dem til – det aner jeg ikke!

Tredje hjørne, det nærmeste fra hjemmet. Her lå biografen. Jeg har nok været 4 år, da min søster lod sig overtale til at tage mig med til en forestilling søndag eftermiddag. Efter eget udsagn har hun bittert fortrudt det, for jeg tilbragte en stor del af tiden under stolen og grinede højt på de mest forkerte steder i handlingen (også kaldt ”forsinket reaktion”). Sådan noget fandt hun pinligt, men det afholdt hende dog ikke fra at tage mig med igen. Det var i ”Kino”, at jeg oplevede mine første, ikke nætter, men ”eftermiddage i paradiset”. Det blev vanedannende og gjorde mig til den

filmnarkoman, jeg er i dag. Og så realistisk forekom det mig, at det først var mange år senere, at jeg ved et gensyn med min debutfilm opdagede, at Edvard Perssons gås i ”Landevejskroen” var af papmaché og hang i to snore.

Jeg har for resten selv følt det lidt pinligt at have ledsager med i biografen. Min mormor var en dame med fast vilje og bestemte meninger, som hun aldrig lagde skjul på. Og så elskede hun Morten Korch, som hun altid fik i julegave, og som hun fulgte på det hvide lærred. Og når Jørn Jeppesen og ligesindede spandt deres nedrige intriger, og måske tilmed slog eller sparkede en hund eller hest, så gav hun højlydt sit mishag til kende. Og så var jeg parat til atter engang at kravle ned under stolen!

Som 5-årig blev jeg sammen med et par kammerater fra vejen grebet af en religiøs vækkelse i form af en baptistisk søndagsskole. Den lå på første sal i en gammel værkstedsbygning mellem Kongevej og Fredensvej, og lokalet var senere under den tyske besættelse af Rosenvangskolen en overgang mit klasselokale.

Det religiøse gennembrud skete omkring 1. december, og grunden var nok den, at vi havde hørt, at hvis man mødte op et vist antal gange, kunne man komme med til julefest med film og godtepose. Det var jo nok en messe værd!

Vore forældre havde slet ikke noget imod at slippe for os et par timer søndag formiddag. Og som de tænkte: de tager nok ikke skade af det. Det gjorde vi heller ikke, for det var en mission ultra-light, som vi fik serveret omkring sandkassen med de kulørte papfigurer. Og det var glemt igen på vej hjem. Kun en eneste ting husker jeg den dag i dag:

Negeren! (Det hed det dengang). Det var en lille sparebøsse, der spiste penge – vores penge. Den gamle syndikalist Christian Christensen har i sine erindringer fra det københavnske rabarberland fortalt om den samme figur, der frækt huggede fattige børns surt indtjente spareskillinger. Jeg tror nu ikke, at vi gjorde os moralske eller politiske betragtninger, når vi lagde en-, to- eller femører i den sorte mands hånd, mens en af missionærerne sang:

*”Falde, falde, falde, falde,
lad det muntert gå.
Gaven er til Jesus
fra hans venner små!”*

At vore forældre ikke havde noget imod vort besøg i søndagsskolen må tages med et vist forbehold. Min far fx havde et noget anstrengt forhold til ”Gud, konge og fædreland”, selv om han accepterede samme treenighed. Når blot han ikke fik den ind på livet. Han var derfor ikke vildt begejstret for uniformer i almindelighed og spejderkorps i særdeleshed. Så da jeg en dag i foråret 1944

September 1942 på en bænk i parken. Min morfar er netop død, og mor og mormor har haft travlt med at give hattene sort lak. Læg mærke til, at fotografen (en onkel med hat) har haft held med også at komme med.

FOTO I PRIVATEJE

ved middagsbordet ”kom til” at nævne, at et par kammerater var blevet ulveunger, fik han et udtryk i ansigtet, der sagde, at jeg nok hellere måtte dreje samtalen hen på andre emner.

To dage senere kom han så hjem og fortalte mig, at jeg var blevet medlem af AGF og skulle starte min fodboldkarriere næste tirsdag! Og min mormor, som hævdede, at hun var fodboldekspert, og som kunne remse alle fortidens fodboldidoler op, skyndte sig at strikke et par sribede fodboldstrømper.

Jeg tror, det var en god om end noget selvbestaltet beslutning min far traf den dag. Råbåndsknob og snobrød har aldrig sagt mig synderligt. Men på grønsværen i Fredensvang og et par år senere på de to ”månelandskaber” i Viby fandt jeg en fin kombination af teamwork, individualisme – og frem for alt morskab. Om vi vandt eller tabte, så var bolden rund, som Peter Dürrfeld skriver. Det er trist, at den efterhånden mere ligner et kasseapparat.

Fodbold var en sæsonsport. Udrænedede baner og manglende lysanlæg sendte os indendørs i oktober, og så hed programmet gymnastik og håndbold.

Vi havde i skolen en gymnastiklærer, som også var håndboldtræner. At han samtidig var topscorer på VIFs hold i jyllandsserien gjorde ikke Kaj Petersen mindre populær hos

os. Han var langt fra elegant på en bane, men han havde et meget specielt skud, som kunne drive målmænd til fortvivlelse. ”Skolemesterkringlen” blev det kaldt. Onde tunger påstod ganske vist, at skuddet var opfundet af Mogens Olsen fra Århus KFUM. Men vi vidste bedre ude i Viby!

Mellem Alderslyst og Ravnsbjerg lå en gammel grusgrav. For os et veritabelt bjerglandskab, hvor man kunne klatre, gemme sig i buskadser og svinge sig i halvt udgåede træer. Og så fungerede den som fort. En flok rødder ovre fra Høskov-kvarteret var interesserede i territoriet, og vi fra Kongsgårdsområdet var, væbnet til tænderne, parat til at forsvare vore hævdvundne rettigheder. Gemt bag de naturskabte skanser ventede vi på udgigspostens alarm om fremrykkende fjender – som aldrig nåede helt frem til grusgraven. Vi var ikke i tvivl: De turde ikke angribe! Måske eksisterede de kun i vores fantasi, men i hvert fald: Stammekrigen endte uafgjort, og nogle år senere blev valpladsen annekteret af firmaet Karl Krøyer.

Noget mere fredeligt gik det til på den anden side af Skanderborgvej. Engstykket bag biografen (i dag Viby Idrætspark) var et yndet sted til dyrkning af dragesport. Som i flyvningens barndom på Kløvermarken var det også her et lotterispil at få planerne i luften. Men vi sled og konstruerede og indkøbte

dragesnor hos den nærliggende købmand Nørgaard, og når endelig en opsætning lykkes, kunne vi fejre det som en teknikkens sejr.

31. oktober 1944 var vi på engen. Det var ved at være sæsonens sidste testflyvning, men dragerne kom ikke i luften. Denne gang skyldtes det dog ikke tekniske vanskeligheder.

Pludselig hørte vi larm fra flyvere, som kom nærmere, og lidt senere passerede de i kort afstand og i lav højde. Bagefter hævdede vi, at vi kunne se piloterne ”helt tydeligt”. Få øjeblikke efter var luften fyldt med lyde fra luftalarm og detonationer fra de bomber, der faldt over Århus Universitet.

Det var ikke nogen ringe ting i de følgende dage at kunne berette, hvordan vi for første gang havde været øjenvidner til verdenskrigen. Indtil da havde vi kun ”hørt krigen” gennem BBC, luftalarmer og natlige bane-sprængninger.

En af mine legekammerater i grusgrav og eng hed Leif. Hans far var aktiv i Socialdemokratiet, og efteråret 1947 betød forbigående stop for mange af vore sædvanlige aktiviteter, herunder fodbold i hans baghave. Vi blev nemlig involveret i den pr-kampagne, der skulle udskifte Knud Kristensen med Hans Hedtoft – som bekendt lykkedes det for os!

Vi fik tildelt det betroede job at uddele

valgbrochurer. Det lyder jo meget enkelt, men det krævede sin mand – eller dreng. Vi blev i hvert fald advaret om, at der hist og her boede folk, der ikke brød sig om rød lektüre i postkassen. Der var vist også et par gamle nazister, der slet ikke brød sig om noget som helst. Vi følte os med gysen som hemmelige agenter – men alle fik vores budskab.

Valgkampen blev skudt i gang midt om sommeren med et folkemøde i byparken. For et stort publikum affyrede en ung lovende politiker velformulerede angreb på ”manden fra Biviumgård” og udmaledede det lykkeland, som hed ”Fremtidens Danmark”. Aldrig før eller siden var jeg, 11 år gammel, så tæt på at blive socialdemokrat. Men det gik over. Den unge politiker gjorde den ældre garde nervøs, man fandt en sikker valgkreds til ham – og så var det slut med de progressive ideer hos Per Hækkerup. Og jeg begyndte min tur ud mod venstrefløjten.

I 1995 fortalte jeg i årbogen om mit møde med handelslivet på Kongevej. Hertil kan jeg føje, at jeg i et par omgange var chauffør på Brugsforeningens long-john. I en så udstrakt kommune var det en behagelighed, at udkantområdernes store gårdmænd ikke var kunder hos kooperationen; så slap jeg for alt for lange ture.

Til gengæld vrimlede det med kunder i midtbyens etageejendomme. Og det slog

sjældent fejl – syntes jeg – at de ved siden af de sædvanlige dagligvarer skulle have en kasse øl. 50 styk i trækasse, og jo tørstigere folk var, jo højere oppe boede de. Det var så til gengæld også dem, der var mest rundhåndet med hensyn til drikkepenge, så jeg bar med smil min byrde op på både anden og tredje sal.

Værre var det, når leverancen var til en villa i Frodesgade. Redaktør Larsen-Ledets 30 æblemest skulle slæbes ad en lang havegang – og indbragte aldrig så meget som en 25 øre!

Men alle de her omtalte hændelser, hvor betydningsfulde de end har været, overskygges naturligvis af det væsen, som i så mange år lagde beslag på en betragtelig del af vores liv – skolevæsenet.

Jeg begyndte i Viby skole 1. april 1943. Det var længe før vore dages festlige modtagelser med flag balloner, sang og sodavand; vi skulle ikke så gerne tro, at det hele var tant og fjas. Lidt beklemte sad vi to og to ved de slidte pulte (de skulle først ferniseres i løbet af sommerferien) og kunne ikke se ud i friheden, fordi vinduerne var mælkehvide i børnehøjde. Så vi måtte nøjes med at se på hinanden – og høre hvad hinanden hed: Gert, Peter, 4 x Leif, 4 x Henning (der kun blev kaldt ved efternavn), piger med meget mere forskellige navne – og så en lærer, der

hed Søren Rasmussen og i lighed med ham hos Dirch Passer gik med ulden vest. I tilgift var han til stadighed iført en fedtet hat og pibe. Da han også var sløjdlærer, må han have udgjort en potentiel brandfare.

Jeg mener, at vi var 32 elever i klassen. Men navne og personer skiftede lidt fra år til år.

Vi var nemlig nummererede efter dygtighed, og ved skoleårets slutning blev de fire sidste oversiddere. Dygtighed var ofte noget meget omskifteligt, så en elev, der til jul sad nummer 12 og følte den hellige grav vel forvaret, kunne udmærket til april indtage en uheldig 29. plads. Jeg husker også, at et par piger, som altid var i top 10, dumpede til optagelsesprøven til 1. mellem.

Oversidder-systemet fik til følge, at vi ikke kom til at gå i klasse så længe med ham, der hed Kaj. Efter 4. klasse blev han konfirmeret og udskrevet. Læse, regne og skrive fik han ikke lært, men noget kunne tyde på, at han forstod at regne den ud, for han endte faktisk som en solid håndværksmester. Lidt af en solstrålehistorie.

Og lad os tage en mere af den slags. Den kan også fortælle lidt om den tilfældighed, der kunne råde – og noget om suveræn ledelsesstruktur.

Det var den 31. marts. Karakterbøgerne var blevet uddelt. En af pigerne begyndte at græde hjerteskræende – man kan selv gætte

årsagen. I det tilstødende klasseværelse befandt overlærer Andreasen sig, og da han var irriteret over støjen, gik han ind til os og lokaliserede støjkilden. Et blik på karakterbogen forklarede ham sagen sammenhæng, hvorefter han råbte den ulykkelige ind i hovedet: "Så hold dog op med det rædsomme tuder!" – hvorefter han med et strøg af fyldepennen fjernede den famøse sætning "oprykkes ikke".

Skoleåret afsluttedes med to dages offentlige mundtlige årsprøver. Det var den store plæneforestilling, hvor mødre i stiveste puds (med hat) påhørte de kære smås kundska-

ber eller manglende samme. Ved årsprøven efter 2. klasse var jeg så uheldig at få halsbetændelse, og jeg var sikker på, at mit fravær ville få katastrofale følger for min fremtid. Men min mor kom hjem og beroligede mig: Årsprøven betød intet, op- og nedrykninger var allerede ført til protokols.

Denne viden gjorde, at jeg de kommende år i de sidste dage af marts fik nogle "taktiske" sygdomsforløb, så jeg var nødt til at blive hjemme og ikke kunne deltage i de dressurnumre, som jeg fandt vildt tåbelige.

Jeg vil ikke påstå, at mine år i underskolen var præget af super-pædagoger. Men ude i

*November 1951.
4. mellem plus et
par gæsteske-
spillere opfører
med succes
Hostrups "Gen-
boerne".*

FOTO I PRIVATEJE

periferien er der dog to, som jeg synes bør nævnes.

Den rare gamle viceinspektør Carlsen, engageret naturhistorielærer, som uden brug af ekskursioner kunne gøre os interesserede i naturens luner og mangfoldighed. Det var dog ikke alle, der følte den store trang til at deltage i aktiviteterne, for "belønningen" for gode svar var, at man fik lov til at klappe hans næsten tamme snog, som i sit store ildelugtende terrarium i et hjørne af lokalet forlystede sig med de frøer, som han selv og flinke elever indsamlede. Hjemmet på Enghavevej var lidt af en Noahs Ark, og det var et syn for guder, når

han på sin gamle skærveknuser balancerede et højt læs hø hjem til geden.

Hans kone virkede som vikar, og hun var et kærkomment afbræk i en ellers monoton hverdag. Hun havde en sjælden evne til at fortælle folkeeventyr, og hun lærte os også nye sange – som vel at mærke var gamle!

Desværre havde vi hende for sjældent. Dengang var lærere nemlig ikke syge. De var raske – eller også var de døde!

Naturhistorielokalet øverst oppe i den røde skole rummede foruden zoologi- og fysiksamling også skolens av-udstyr, en filmfremviser og et episkop. Sidstnævnte kunne i geogra-

1952. Fra en af turene til weekendhytten "Dakbjerg" i Alken ved Mossø: Hugo, Poul, undertegnede, Erik, Peter og Henning (Lassen). Det er længe før, man så meget som drømte om en rygepolitik i folkeskolen.

FOTO I PRIVATEJE

fitimerne fodres med postkort fra alverdens lande, skænket af generationer af elever. Der skete aldrig revision, så forevisningerne bar efterhånden mere præg af historie end af geografi, men vi syntes, billederne var flotte!

Overgangen til mellemskolen var noget af et kulturchok. Der var jo fx det, at vi skulle til at glemme en hel del af, hvad vi møjsommeligt havde lært i dansk. Vi havde fået en retskrivningsreform med bortfald af en masse store bogstaver, aa'er og en håndfuld d'er.

Men den nye skoleafdeling betød også nye fag og dermed nye lærere. Og for halvdelen af os betød det en ny klasselærer.

Det var et kulturchok af de mere positive.

Ebba Højte var nok i slutningen af 1940'erne det nærmeste vi kunne komme begrebet "den ny tids lærer". Ikke tale om, at hun praktiserede "rundkreds-pædagogik" – hun bestemte, hvad vi skulle lære i dansk og engelsk og senere fransk, men vi labbede lærdommen i os, fordi hendes entusiasme smittede. Vores pensum var naturligvis det traditionelle, det var der jo regler for, men en løsreven bemærkning fra hendes side om en eller anden moderne forfatter fik altid nogle stykker af os til at besøge folkebiblioteket oven over gymnastiksalen og undersøge, om lærer Olesen (vores fysiklærer, som næsten altid var fraværende på grund af kommunalbestyrelsen) skulle have noget af den pågældende stående på hylderne.

At hun havde udseendet med sig gjorde naturligvis ikke sagen værre. Om hun brugte dette aktiv skal være usagt, men i flere omgange fik hun ledelsen til at fravige gamle traditioner.

Det skete bl.a. da vi i 4. mellem som skolekommedie spillede "Genboerne", vores hovedværk til eksamen. Der havde ellers været tradition for, at afgangselever ikke havde tid til den slags.

Og vi tog også på en tur til Norge som en slags kompensation for den lejrskole, som heller ikke stod på programmet for os "boglige". Lad så være, at turen var selvfinansieret og foregik i sommerferien. Men ærlig talt, hvor mange lærere ville i dag kappe en uge af ferien for elevernes skyld?

Fru Højte blev den oase, som gjorde en daglig ørkenvandring overkommelig. Hun var uden tvivl medskyldig i, at en tredjedel af klassen endte på seminariet.

Efter realeksamen 1953 fra den nye Vestergårdsskolen begynder min tilknytning til Viby så småt at fade ud. Efter en kortvarig, misforstået flirt med det private erhvervsliv gik jeg de to næste år på studenterkursus og senere tre år på seminariet. Alt det foregik i Århus, og en del af fritiden fulgte med derind.

I 1959 førte "Hans Broge" mig til hovedstaden, og dermed var de sidste broer til Viby brudt. ■

Kirsten Østergaard Melsen

Løst og fast fra udkantsområdet Søndervang i Viby

I slutningen af 60'erne planlagde Viby kommune en ny bydel, som skulle omfatte tre almene boligområder, et parcelhuskvarter, en skole, et gymnasium, et butikscenter og flere børneinstitutioner.

I sommeren 1968 kom det os for øre, at Viby kommune havde grunde til salg i den sydlige del af byen i området, der benævnes Viby kommunes udstykningsforetagende "Søndervang". Udstykningen var blevet besluttet i november 1967, og der var allerede solgt grunde og bygget huse i området. Vi kiggede på flere muligheder og besluttede os for en højtliggende grund, fordi vi gerne ville have et hus med kælder. Grundprisen var 42 kr. pr. kvadratmeter, ialt 35826 kr. 25 % af beløbet skulle udbetales, og byggearbejdet skulle påbegyndes inden for 4 år efter overtagelsen.

Byggeriet påbegyndes i området

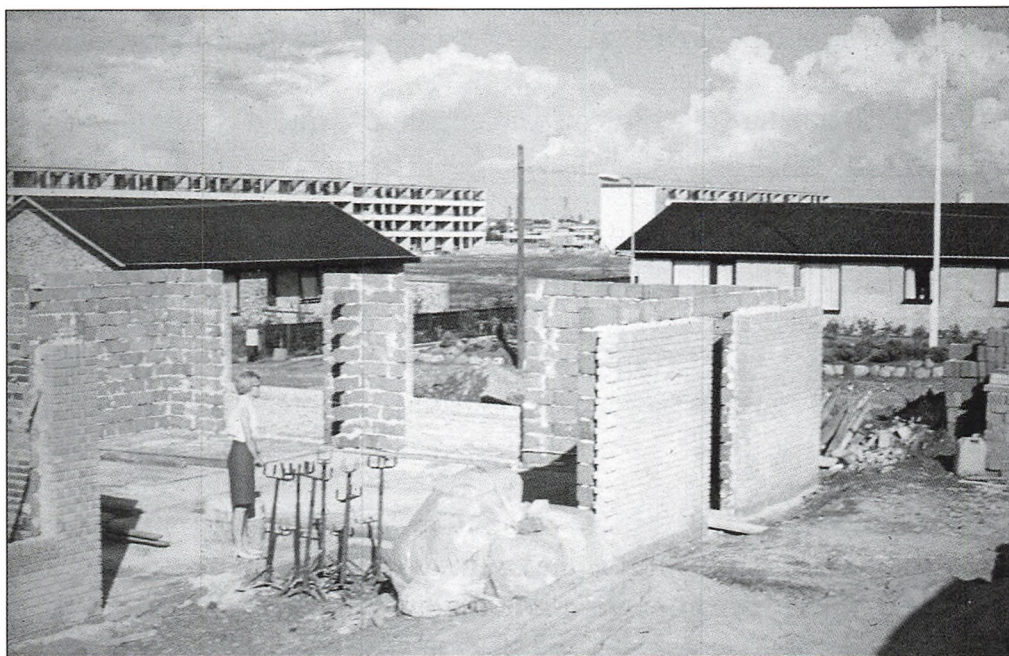
Der var rigtig gang i byggeriet i 60'erne, og der var adskillige typehusfirmaer at vælge imellem. Vi valgte det sønderjyske firma Lobo Huse, som allerede havde bygget et hus nord for Århus, som vi fik mulighed for at se. Vi fik lavet tegninger til et hus, men da vi præsenterede tegninger og prisoverslag i Handelsbanken, blev tommelfingeren vendt nedad. Det har I ikke råd til, sagde bestyreren, på trods af, at vi begge havde fast arbejde og pæne lønninger! Autoritetstro som vi var, gik vi tilbage til firmaet og fik ændret til en etage, og i foråret 1969 gik byggeriet i gang. Vi fulgte spændt arbejdet, holdt rejsegilde med de sønderjyske håndværkere, som boede i campingvogn og arbejdede mange timer på ugens første dage for at kunne holde tidlig weekend og rejse hjem til familien. Den dag rejsegildet fandt sted, blev planen over køkkenet tegnet. Vi fik køkken/alrum – noget ganske nyt på det tidspunkt.

Søndervang 2010

I kvarteret blev der på samme tid bygget på livet løs. På vores lille blinde vej var flere huse allerede bygget. Nogle selvbyggere var i gang, men der var stadig et par tomme grunde. I et af selvbyggerhusene boede folkene et andet sted, men kom hver weekend

og aften og arbejdede. Deres børn legede på byggepladsen, og det fortælles, at forældrene en aften havde glemt et af børnene på byggepladsen. Heldigvis opdagede naboerne det, og barnet kom hjem til forældrene i god behold. Vejene blev anlagt, men det varede et

*Agerledet 1 under
opførsel 1969*

FOTO POUL ERIK MELSE

godt stykke tid, før der blev asfalteret og lagt fortov. Fjernvarmen blev gravet ned.

Der blev lagt telefonkabler, men da vi sidst på året 1969 flyttede ind sammen med vore to drenge på 1 og 3 år, lignede området stadig en byggeplads. Den 3-årige forvildede sig en dag ud på den del af grunden, som engang skulle blive have. Den udflugt resulterede i, at han kom tilbage med kun een gummistøvle. Den anden sad fast i muddret!

Boligblokkene opføres

I begyndelsen var der ingen faciliteter i området. Boligområdet Søndervangen var påbe-

gyndt allerede i 1966, men ikke helt udbygget. Århus Sporvejes linje 5 kørte ad Horsensvej - nuværende Søndervangsalle til FDB. Efterhånden som de øvrige boligområder Kjærslund og Rosenhøj, som begge blev påbegyndt i 1968, skød op, blev ruten forlænget til den nuværende endestation. En kort periode havde bussen nr. 10, men senere fik bussen til Søndervang nr. 25.

Indkøbsmulighederne var meget begrænsede i begyndelsen. Midt i boligområdet Søndervangen havde købmand Hvid en træbarak med et udvalg af købmandsvarer.

Alle andre indkøb måtte foretages nede i Viby.

Rosenhøjcentret blev indviet 30. juli 1970. Det omfattede Brugsen, Superland, som ejedes af førnævnte købmand Hvid, Provinsbanken, damefrisør samt en kiosk med håndkøbsudsalg fra Viby apotek og postindleveringssted.

Under supermarkedet indrettedes en filial af Viby bibliotek til stor glæde for områdets læseheste. På det tidspunkt var befolkningstallet for området ca. 6000 mennesker. Desværre gjorde sparehensyn det nødvendigt at lukke filialen i 1991.

Institutioner

Der var heller ingen institutioner i området i begyndelsen. Viby Amtsgymnasium, som

var Danmarks første amts-gymnasium, blev startet i 1965. Bygningerne var ikke klar, så undervisningen begyndte på Rundhøjskolen i 1965, men i august 1967 kunne en del af byggeriet tages i brug. Det første år undervistes kun 3.g'erne, mens 1. og 2.g'erne fortsat undervistes på Rundhøjskolen. Vi havde brug for børnehavepladser, men dem var der alt for få af, så vi måtte søge efter privat dagpleje. Heldigvis fandt vi en pålidelig dagplejemor til det første halvår.

Derefter havde vi en ung pige i huset, indtil begge drenge så endelig fik plads i børnehaven Østerbo, der dengang var ganske ny. Senere blev det aktuelt med fri-

*Filial af
Viby Bibliotek 1991*

FOTO BENT KEBLOVSZKI

tidshjemsplads, men heller ikke der var der mulighed, så vi måtte finde på andre foranstaltninger. Søndervangskolen var bygget, men dengang var der ikke noget, der hed SFO eller pasningsordning.

Søndervangskolen

I begyndelsen af september 2009 kunne Søndervangskolen lige som største delen af området fejre 40 års jubilæum. At der dengang pludseligt var opstået et stort behov for

Søndervangskolens 1. skoledag 14. 8. 1969. (Originalen forefindes på Hovedbiblioteket i Mølleparken)

FOTO: JENS-KRISTIAN SØGAARD

en skole i Søndervangskvarteret, kom vist bag på det daværende Viby sogneråd.

På fælleslærerrådets dagsorden havde man i slutningen af 60'erne haft en drøftelse af tegningerne til og placeringen af en ny skole i Viby til aflastning af de tre eksisterende skoler: Viby skole, Rosenvangskolen og Vestergårdsskolen. Den nye skole skulle hedde Balagerskolen (senere omtalt som Vidtskuevejskolen) og placeres i området ved den nuværende Vidtskuevej. Men i Søndervangskvarteret byggede boligselskaberne som nævnt på livet løs, et parcelhuskvarter var jo også under opførelse, og det var derfor nødvendigt at få bygget en skole til de mange børn i området. Således blev Balagerskolen til Søndervangskolen, for man brugte blot med nogle få ændringer de tegninger, man allerede havde. Byggeriet kom hurtigt i gang, og skolen var slet ikke færdigbygget, da man i august 1969 indviede skolen. På det tidspunkt var der 356 elever fordelt på 16 klasser og et lærerkollegium på 15 med skoleinspektør Egon Kirklev i spidsen.

Egentlig var skolen allerede startet et år tidligere, idet to 1. klasser var blevet undervist i lånte lokaler på Viby Amtsgymnasium. Den første tid i Søndervangskolens liv var meget turbulent. Skolen var som nævnt slet ikke færdig, og hver 14. dag blev en ny boligblok taget i brug med det resultat, at der hele

tiden kom nye elever i klasserne. Det betød, at skemaerne skulle ændres, klasserne blev delt, og i august 1970 ansattes 16 nye lærere. Første efter et par år var skolen færdig, men var allerede da for lille. Man drøftede forskellige løsningsmodeller. En af mulighederne var at bygge en ny skole ved Ravnsbjerg for at aflaste Søndervangskolen, hvis elevtal nu var oppe på over 1200. Problemet var bare, at børnene ikke kunne komme fra Søndervangskvarteret til Ravnsbjerg. Først i begyndelsen af 1993 åbnede forbindelsesvejen mellem Søndervangssalle og Skanderborgvej. Resultatet af drøftelserne blev etableringen af Anneksskolen, som startede i 1973 i en bygning på Rudolfgårdsvej 1 med adgang fra Rosenhøj. Bygningen ejedes af Bruun og Sørensen, og Århus kommune lejede den for en periode af 10 år. Anneksskolen fik sin egen ledelse, men havde et nært samarbejde med Søndervangskolen, hvor f.eks. undervisningen i idræt og sløjd fandt sted. Da Anneksskolen lukkede, var elevtallet af en størrelse, som godt kunne rummes på Søndervangskolen.

Trafikale forhold

Efter den første periode med pløre og ælte og huller i vejen på grund af fjernvarmearbejde og andet kabelarbejde kom kvarteret til at se ganske civiliseret ud. En episode

*Nye jernbroer under
udbygning af Ravns-
bjergvej/Ringvej syd
1992.*

*Bag broerne ses
Rosenhøj.*

FOTO POUL ERIK MELSE

skal dog med! Børnene legede på gaden.

De voksne stod og udvekslede bemærkninger om vind og vejr, og en af vore drenge kom susende på cykel. Pludselig forsvandt han! Det viste sig, at han var kørt direkte ned i en fjernvarmeudgravning. Uskadt, men lidt forskrækket dukkede han op af jorden. Sådanne små og store oplevelser har vi haft med hinanden. I begyndelsen var både Anerovej og Søndervangsallé åbne for gennemkørsel, men grundejerforening og skole arbejdede sammen, så det lykkedes

at få lukket begge veje. Det betød, at området blev trafikmæssigt fredeligt, og der blev da også spillet fodbold, rundbold, løbet på rulleskøjter og cyklet, for i 70erne var der mange børn i parcelhuskvarteret.

Sølvbryllupskvarteret

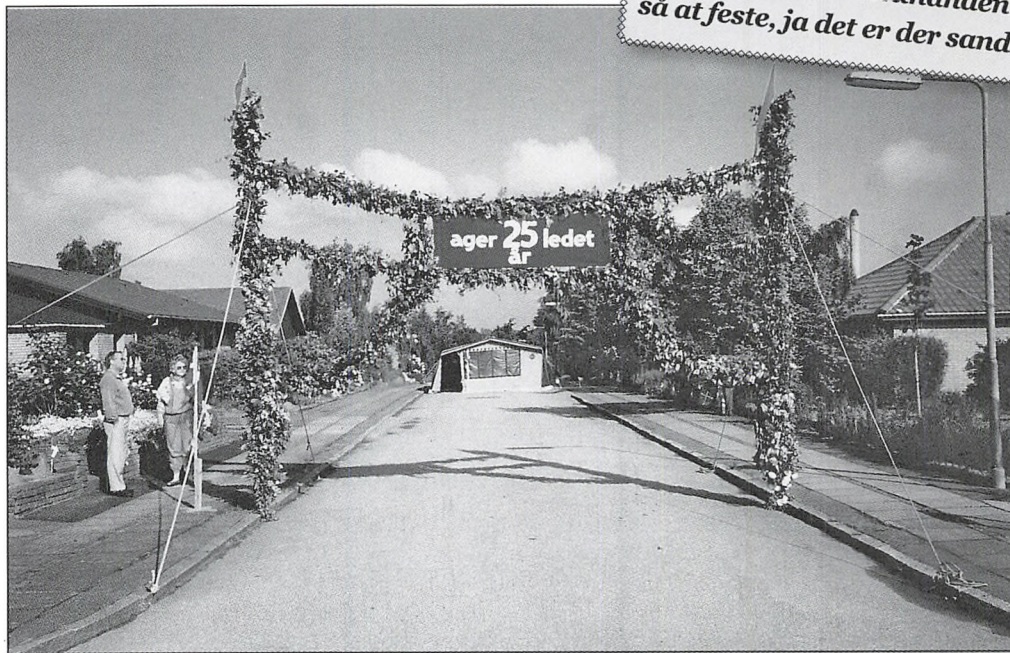
Årene gik. Somme tider følte man næsten, at de fløj af sted. Da vi havde boet her i 25 år, havde vi her i gaden allerede fejret adskillige sølvbryllupper med æresport og morgensang, så vi syntes også, at der var grund til

at fejre dette sølvbryllup/jubilæum på vores lille blinde vej. Vi fik politiets tilladelse til at afspærre vejen. Der blev rejst telt midt på gaden, og kreative kræfter rejste æresport ved indkørslen til gaden. På jubilæumsdagen mødtes vi alle til fælles morgenkaffe i teltet. De fleste af børnene var voksne og flyttet hjemmefra, men kom og tog del i festen. Om eftermiddagen var der "orienteringsløb" med forskellige poster, hvor der var opgaver, der skulle løses, og om aftenen var der festmiddag, taler, sange og dans.

I somren 2009 kunne gaden fejre 40 års jubilæum. Det gik lidt mere stille af.

Deltagerne bestod af de mennesker, der nu bor her. Unge mennesker er flyttet ind, men de havde heldigvis også lyst til at være med, og det pyntede vældigt på gennemsnitsalderen! På vores lille vej ligger 10 huse, og i 4 bor stadig de folk, der flyttede hertil sidst i 60'erne. Det er nemlig et sted, som man nødtigt flytter fra! For som der står i omkvædet til jubilæumssangen:

*Vi er dem fra Agerledet
- gaden, som man taler om!
Og vi fester sammen, og vi fejrer,
at vi her til kom,
at vi bor her med hinanden i en herlig harmoni,
så at feste, ja det er der sandt for dyden mening i.*

25 års jubilæum
Agerledet 1994

FOTO POUL ERIK MELSEN

Tove Glud Rasmussen

Fredenskirken - 50 år

I mange hundrede år havde Viby Kirke – bygget omkring år 1200 - været ene om betjeningen af det geografisk set meget store sogn, men i løbet af 1800-tallet ændrede forholdene sig. Århus begyndte at vokse sydpå, og en del af Viby sogn blev indlemmet i Århus indtil, hvor Marselis Boulevard skærer Skanderborgvej i dag. Også det reducerede Viby sogn voksede, og der kom bebyggelse øst for banen = længst ind mod Århus. Kort efter år 1900 opstod der villakvarterer som Rosenvænget, Rosenvang, Gamme Kongsvang og Ny Kongsvang. Der begyndte at komme pres på Viby Kirke.

Det tog man konsekvensen af. I 1933 blev der ansat en hjælpepræst, Julius Grundfør, der fik det som sin særlige opgave at betjene menigheden øst for banen. Han blev i 1940 afløst af Axel Pedersen, og i 1941 bad biskop-

pen, som var opmærksom på det stigende behov for en kirke i denne del af sognet, Axel Pedersen om at arbejde med sagen.

Det var unægtelig et vanskeligt tidspunkt at arbejde med sådan en byggeopgave, men planer kom der, og den 24. november 1944 blev der holdt et offentligt møde i Rosenvangskolens gymnastiksal. Når man har læst Kirsten Melsens artikel: "Tyske flygtninge på Rosenvangskolen" i Vibybogen 2009, kan man ikke lade være med at undre sig. Rosenvangskolen var nemlig besat af tyskerne fra marts 1943 og resten af besættelsen, men det fremgår også, at der var en periode, hvor skolen ikke blev brugt, og efter beretningen blev skolen kun brugt meget lidt af tyskerne indtil december 1944.

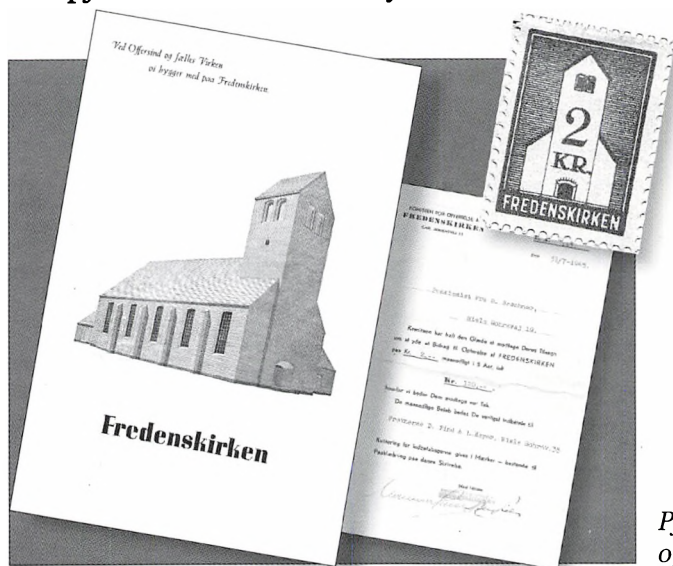
Til trods for mørkelægning og risiko for luftalarm mødte der lige ved 200 op til mødet den 24. november, så gymnastiksalen var fyldt. På mødet blev der redegjort for planerne, og der blev nedsat en kirkekomite på ikke færre end 38 medlemmer, hvoraf

der blev valgt et forretningsudvalg på seks medlemmer.

Den 5. februar 1945 vedtog Viby Sogneråd at skænke en grund umiddelbart syd for Rosenvangskolen, og i maj 1945 udsendte kirkekomiteen en pjecce til områdets beboere med en redegørelse for byggeplanerne og opfordring til at bidrage til kirkens opførelse.

Samtidigt meddelte man, at kirkens navn skulle være: Fredenskirken ”.. ud fra ønsket om, at dette navn må minde om en tid, hvor alle længtes efter freden mellem folkene, og tillige minde om kirkens opgave gennem tiderne: at bringe fred til den enkelte menneskesjæl”. (citater fra pjecen)

På pjecens forside var aftrykt arkitekterne

Aksel Skov og F. Niclasens udkast til kirken, men det var komiteen ikke tilfreds med, idet der var tale om en traditionel landsbykirke, og flertallet ønskede en kirke efter nutidens byggestil. Der blev derfor udfærdiget et nyt udkast, som blev det endelige.

Indsamlingen strakte sig over fem år og omfattede engangsbidrag eller årlige og månedlige bidrag, dvs. man købte mærkater, som blev klistret ind i et indsamlingshæfte. Ved denne femårsplan indkom der 111.490 kr. Udover indsamlingen afholdtes der hvert år omkring den 1. december en basar, der blev holdt i Rosenvangskolens gymnastiksal til fordel for kirken.

I 1954 havde Forstadsavisen den 15. marts en artikel med overskriften ”Fredenskirken bør bygges nu” og 15. november samme år havde samme avis en artikel med overskriften ”Fredenskirkens opførelse ventes påbegyndt i 1955”, men der kom til at gå endnu nogle år. Først i 1958 kom der rigtig skred i begivenhederne – der var på det tidspunkt indsamlet ca. 375.000 kr. ved bidrag, basarer og lodsedler – tilladelser og finansiering kom i orden, og den 1. juni 1959 blev grundstenen lagt ved bl.a. kirkeminister Bodil Koch.

Pjce, indsamlingshæfte og mærke forud for opførelsen af Fredenskirken

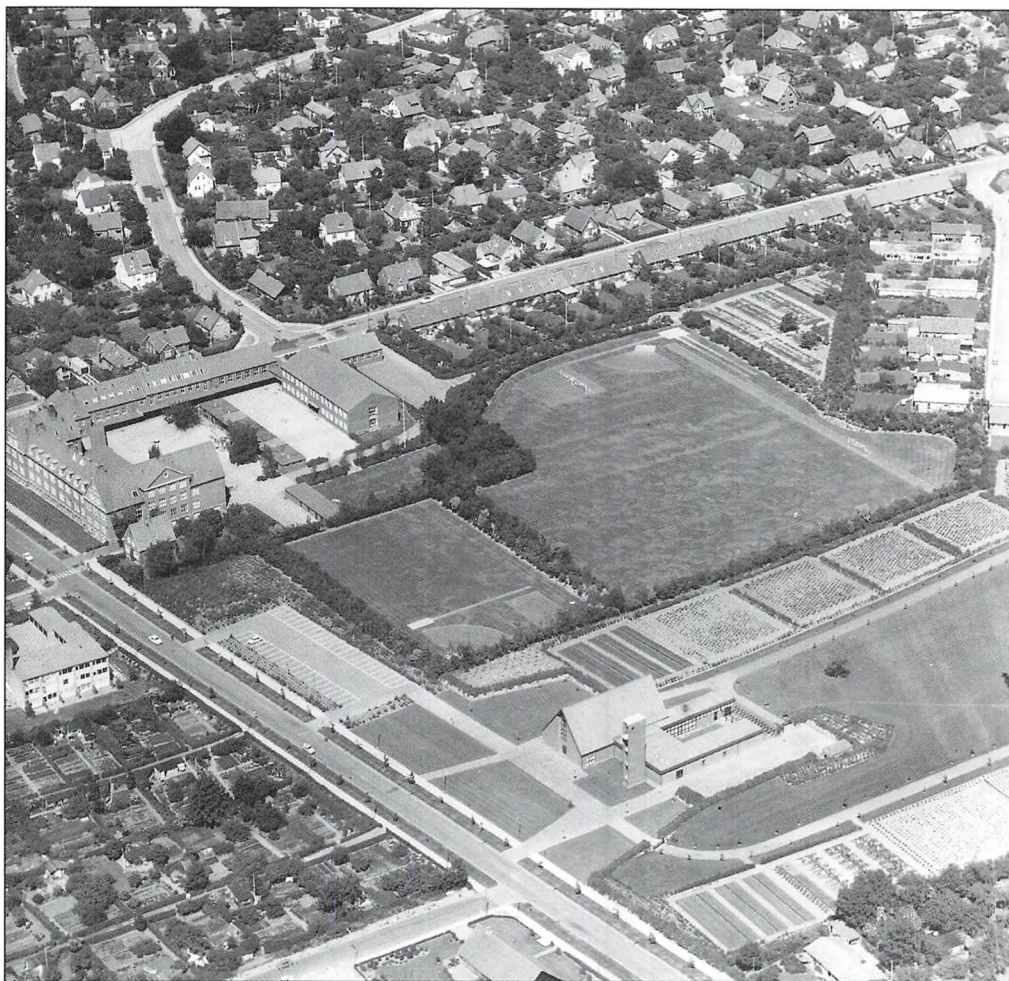
*Grundstensnedlæggelse 1.6.1960
Kirkeminister Bodil Koch murer den første sten i
Fredenskirken, mens biskop Skat Hoffmeyer (til ven-
stre) og pastor Axel Pedersen ser til.*

FOTO: SKABELUND.
ORIGINAL FOTO I LOKALSAMLINGEN I MØLLEPARKEN

*Fredenskirken indvies
2. pinsedag, den 6. juni 1960.
Forrest stiftamtmand
H. Lorentzen og biskop
Skat Hoffmeyer*

ORIGINAL FOTO I LOKALSAMLINGEN I MØLLE-
PARKEN

Luftbillede mellem 1961 og 1966. Bemærk kolonihaverne over for Fredenskirken

Byggeriet varede ca. et år, idet indvielsen fandt sted 2. pinsedag, den 6. juni 1960.

Om indvielsen skriver Ellen Lang i jubilæumsbogen "Fredenskirken 1960-2010" (side 75): ".. og sammen står vi uden for den nye kirke for at se processionen af biskoppen,

vores nye præst, præster fra nabosogne og amtmanden gå ind i kirken med de mange indbudte gæster til gudstjeneste og indvielse af vores kirke. ... Om eftermiddagen er der igen gudstjeneste, nu for alle os i den nye menighed". Der var ligefrem trykte adgangs-

kort til brug for de heldige, der kunne deltage i indvielsesgudstjenesten.

Samtidig oprettedes et nyt sogn, Fredens sogn, der omfattede den del af Viby sogn, der lå øst for banen.

Fredenskirken omgivelser

Og hvordan så Fredens sogn så ud i 1960? Kvartererne Rosenvænget, Rosenvang og Gammel og Ny Kongsvang er nævnt ovenfor. Disse kvarterer var for længst udbygget fuldt ud, og også Skovdalskvarteret, villarnerne på Uraniavej og Balagervej m.fl., rækkehusene på Vilhelm Becks Vej, en del af husene på Jyllands Alle samt mange huse i Fredensvang var opført. Som noget nyt var der også kommet gang i etagebyggeriet. Der var som en svag begyndelse omkring 1940 opført et par blokke i krydset Rosenvangs Alle/Vilhelm Becks Vej, og i forbindelse med udretningen af Skanderborgvej ved jernbanebroen var bebyggelsen ved Uffesvej/nederste del af Rosenvangs Alle blevet opført i begyndelsen af 1950'erne.

Midt i 1950'erne var der imidlertid kommet rigtig gang i etagebyggeriet. Det var det store etagebyggeri ved Kaj Munks Vej, Vilhelm Becks Vej og Vidtskuevej, der var gået i gang. Byggeriet af de mange etageboliger varede helt til 1968, men så var der også bygget ikke mindre end 652 lejligheder.

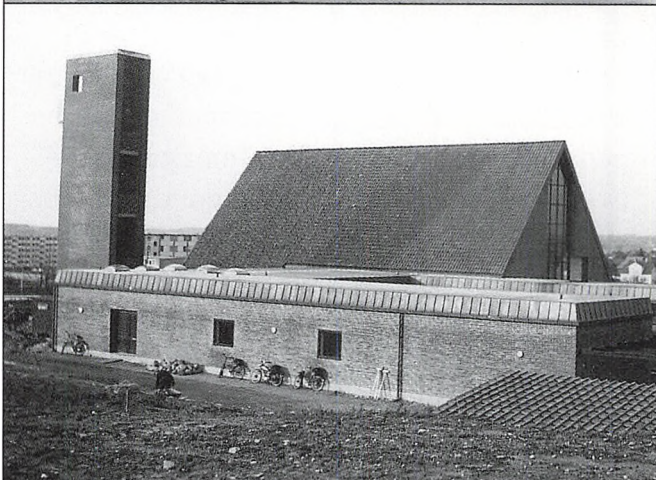
Også etagebyggeriet ved Holme Møllevej var i gang, mens der skulle gå til 1964, inden blokkene ved Neptunvej blev opført.

Fredenskirken i 50 år

Der var ikke udelt begejstring for den nye kirke. Et andet sted i Fredenskirken 50års jubilæumsskrift (side 15) siger Ellen Lang: ”Det første syn af vores nye kirke var et stort lyst rum, lyst trægulv, en talerstol af træ i den ene side, og et meget stort glasparti i begge gavle. Det lignede mest en aula eller foredragssal. Kun alter med knæfald helt nede på gulvet og døbefont fortalte, at det var et kirkerum. På væggen under ruden bag alteret hang der en lille korsformet kasse med et Jesusbillede. Det var altertavlen.”

Der er sket meget siden. Allerede i forbindelse med indvielsen oplystes det, at en anonym skænkede 40.000 kr. til en glasmosaik til det store glasparti over alteret, Glasmosaikvinduet blev udført af Mogens Jørgensen og blev præsenteret den 14. november 1965. Det andet glasparti er nu tildækket, da orglet ikke havde godt af den stærke varme fra det vestvendte vindue.

Herefter skulle der gå 35 år, inden kirkerummet blev renoveret. I år 2000 kom der ny gulvvarme, granitgulv i stedet for det gamle parketgulv, bredere pulpitur ved orglet, ny prædikestol i granit og træ, hævet og

fremrykket alterparti, lysere farver på vægge og stole og nye lysekroner. Hermed ændrede kirkerummet for alvor karakter fra aula til kirke, som det udtrykkes i 50års jubilæumsbogen side 17.

Kirkerummet er ikke det eneste, der er ændret i løbet af de 50 år. 6.11.1974 kan man læse følgende overskrift i Tilbudsvisen: "Konfirmander sidder som sild i en tønde". Grunden hertil var, at der kun var et

Øverst venstre:

Fredenskirken 1960.

ORIGINAL FOTO I FREDENSKIRKEN

Midten venstre:

Fredenskirken sidefløj december 1960.

ORIGINAL FOTO I FREDENSKIRKEN

Nederst venstre:

Fredenskirken kirkerum februar 1961.

FOTO: THOMAS OG POUL PEDERSEN.

ORIGINAL FOTO I LOKALSAMLINGEN I MØLLEPARKEN

Øverst højre:

Fredenskirken 2010.

FOTO: KLAVS KLERCKE

Midten højre:

Før tilbygning med glasgang

FOTO: VLS

Nederst højre:

Fredenskirken kirkerum 2010.

FOTO: TOVE GLUD RASMUSSEN

konfirmandlokale, og der var behov for to, efter at skolekommissionen i samråd med præsterne havde besluttet at lægge al konfirmandundervisning de to første timer tirsdag og torsdag. Før den tid havde man kunnet fordele undervisningen over hele formiddagen, og så havde et lokale været nok, selv om der var to til tre konfirmandhold. Foreløbig klarede man sig med menighedsrådslokalet til konfirmandhold nr. to, men her var der så lidt plads, så det var nødvendigt, at der altid var nogle elever, der var syge, for at man kunne være der.

Det var en stor udvidelse, man påtænkte. Foruden de to konfirmandlokaler, som der skulle være en lydisoleret foldevæg imellem, så lokalet også kunne bruges som et stort lokale, blev der bygget nyt kontor, idet det gamle i våbenhuset blev ændret til dåbsværelse. Herudover blev der plads til en hygestue og to mindre lokaler. Alt dette skulle finansieres over den kirkelige ligning, men der var et problem. Man ville gerne have en kælder til børne- og ungdomsarbejdet. Den skulle kirken selv finansiere. Heldigvis havde man det meste ca. 100.000 kr. indtjent ved de årlige basarer, men man manglede ca. 50.000 kr., som det dog også lykkedes at fremskaffe. Søndag den 13. juni 1976 blev der holdt indvielsesfest.

Kælderen blev således brugt til ungdoms-

arbejde, dvs. af spejdere, KFUK og KFUM og FDF, men også noget helt verdsligt kom lokalerne til at rumme. I 1970'erne blev behovet for pasning af de små skoleelever meget stort, og Forældreforeningen på Rosenvangskolen arbejdede gennem flere år intenst på at få oprettet et fritidshjem. Det lykkedes med start 16. oktober 1978 at få oprettet et midlertidigt fritidshjem i disse lokaler i Fredenskirken. Når fritidshjemmet kun var midlertidigt, skyldes det, at man ventede på byggeriet af fritidshjemmet på Vidtskuevej, så fritidshjemmet kom kun til at fungere i Fredenskirken lokaler i et par år. Hermed var det dog ikke slut med fritidshjem i kirkens lokaler. Allerede i 1982 kan man igen se et fritidshjem i vejviseren på Fredenskirken adresse, og det fik længere levetid, nemlig 7-8 år. Herefter kan man - ligeledes af vejviseren - se, at fritidshjemmet blev til Fritidshjemmet "Rosen" med adressen Vilhelm Becks Vej 51 dvs. lige ved Rosenvangskolen.

"Den ligner jo en brandstation", var der mange, der fra begyndelsen syntes om Fredenskirken fritstående tårn. Det ændrede sig i 1988, hvor tårnet fik "hat" på, et kobbertag. Små 10 år efter blev der igen bygget til kirken, hvorved tårnet kom til at stå i en indre gård. Årsagen var, at kirken havde overtaget kirkegården, som blev taget i brug

ca. 1½ år efter kirkens indvielse. Kirkegården var efter kommunesammenlægningen i 1970 blevet administreret af Århus kommune, men nu blev der brug for et kirkegårds-kontor, og der blev derfor bygget til i 1997. I den forbindelse blev der også bygget en glasgang, kaldt vandrehallen mellem kontorbygningen og kirkens indgangsparti.

Kirkens personale

Ved Fredenskirken 25 års jubilæum i 1985 kunne ikke mindre end tre af kirkens oprindelig fem ansatte fejre 25 års jubilæum. Det var sognepræst Anker Nyvang, organist Grethe Nyvang og kordegn Kaj Hedevang. Anker Nyvang var således ene præst ved kirken i begyndelsen, men i 1965 fik han hjælp af residerende kapellan Poul Ivar Lange, en titel man på det tidspunkt brugte om hjælpepræsten. I dag er alle fuldtidspræster sognepræster.

Anker Nyvang blev i embedet i 27 år, og det samme kom Poul Ivar Lange til. Sognepræst Leif Vestergaard afløste nemlig Anker Nyvang som sognepræst i 1987, og i 1992 blev sognepræst Per Thomsen Poul Ivar Langes efterfølger. Endnu et præsteskitte har Fredenskirken set, idet Leif Vestergaard efter 18 års ansættelse lod sig pensionere i 2005 og blev afløst af Jacob Holm. Foruden disse præster er hjælpe-

*Fredenskirken
præster gennem 50
år, 2006. Fra venstre:
Peter Lodberg 1994 -,
Berit Schelde Chri-
stensen 2004 - 2008,
Jacob Holm 2006 -, Per
Thomsen 1992 -, Poul
Ivar Lange 1965 - 1992
(død 2010), Anker
Nyvang 1960 - 1987,
Leif Vestergaard 1987
- 2005.*

ORIGINAL FOTO I FREDENSKIRKEN

præst Peter Lodberg ansat som ulønnet præst fra 1994. En enkelt kvindelig præst har været ansat nemlig Berit Schelde Christensen, som var ansat på nedsat tid som hjælpepræst 2004-2008.

Det er ikke meningen at gennemgå alle ansatte i Fredenskirken, nævnes skal det dog, at den tredje af kirkens funktioner, kirketjeneren, de første 12 år blev varetaget af Chr. Lyhne, og herefter af Christian Juncher Høgh i 22 år. Den nuværende kirketjener Per Risum Hansen blev ansat

i 1995, men slås anciennitetsmæssigt af kordegn Kirsten Gundahl, som har været ansat fra 1993. En ny type stilling er det blevet til i de 50 år, nemlig en sognemedhjælper. På forsøgsbasis blev Elisabeth Houe ansat som sådan i 1989 og var det i tre år. Nuværende sognemedhjælper er Birgit Overgaard, som har været ansat siden 1996. En oversigt over alle ansatte og også medhjælpere, som ikke er nævnt her, kan ses i Fredenskirken 50 års jubilæumsbog.

*Tombola ved basaren,
november 1973.
Fra venstre: Lis Mik-
kelsen, Poul Ivar Lange,
Ellen Lange (ved trom-
melen), Anne og S.
Pindstrup.*

ORIGINAL FOTO I FREDENSKIRKEN

Kirkens liv

I årenes løb har der været utrolig meget aktivitet i Fredenskirken foruden naturligvis de kirkelige handlinger. Ungdomsarbejdet er nævnt ovenfor, men også for mindre børn har der været/er der aktiviteter som babysalmesang, legestue, pasning under gudstjenestens prædiken, søndagsskole, børnekor m.v. Også for mennesker i den anden ende af livet har der gennem alle årene været aktiviteter. Desuden har der for alle interesserede været studiekredse, litteraturkreds, koncerter og højskole m.m. for ikke at tale om den årlige basar, som – bortset fra det første år (1960) – med stor succes holdes hvert år omkring 1. december og involverer en masse mennesker.

Det vil føre for vidt at omtale det hele, så jeg vil slutte denne artikel om Fredenskirken i anledning af jubilæet med at henvise til nedennævnte 50 års jubilæumsbog samt jubilæumsudstillingen, som befinder sig i et ringbind i Viby lokalhistoriske Samling. ■

KILDER OG LITTERATUR:

Jubilæumsskrifterne "Fredenskirken 1960-1980" og "Fredenskirken 1960-2010". Sidstnævnte kan købes på Fredenskirkens kontor for 50 kr. pr. stk.

Kirkeblade udgivet af Fredenskirken gennem alle årene
Udstillingsmateriale udarbejdet til brug for 50 års jubilæumsudstilling

Spektrum Rosenvangskolen kontaktblad og vejvisere

Alt ovenstående findes i Viby lokalhistoriske Samling

Bjarne Gerdstrøm

Minder fra Viby Terp og omegn i fyrrerne

I Kongsvang er jeg født.

På H.C. Andersensvej 6.

Hvor ligger den?

Den hedder Edisonsvej nu og har heddet sådan siden 1940.

Men det er slet ikke derfra, jeg vil berette.

Hvor Terpvej munder ud i Enghavevej ligger de sidste tre stråttækte huse, der i ældre tid udgjorde Viby Terp, og som husede landarbejderfamilier under Marselisborg gods.

”Stråhytten”

I Terpvej 12 (”Stråhytten”) boede i trediverne og fyrrerne Inge og Christian Villadsen. Inge V var min fars moster og samtidig min mors faster og kaldtes i

almindelighed for tante Inge. Da jeg blev så gammel, at jeg var ved at lære at tale, ville man give hende et kaldenavn, som jeg kunne bruge, nemlig Moffa, som var en forkortelse ud fra hendes familiære status. Det blev i min mund til Bobba, og det blev hun derefter kaldt langt ud i familie- og vennekredsen resten af hendes liv (død 1960).

Terpvej 12 rummede tidligere to beboelser, idet en mindre del af huset havde dør i gavlen og postadresse på Enghavevej.

Terpvej 12 havde en lav dårligt isoleret tilbygning mod nord. Den rummede ”den fine stue”, hvor juletræet stod et år. Aldrig tidligere var dansen om træet gået så hurtigt, hvorefter man så kunne skynde sig ind i varmere lokaler. Der var også en tilbygning vinkelret på stuehuset, og som rummede vaskehus, ”das” og hønsehus. Onkel Christian dyrkede grøntsager som

"Stråhytten"
Terpvej 12, 1939,
FOTO I PRIVATEJE

alle andre mennesker, der havde en stump jord. Når tidspunktet var inde, gravede han en rende, hentede spanden, kom jorden løst over og plantede de spæde selleriplanter. Sikke sellerier der blev.

Mie og mig

Overfor nr. 12, i nr. 7 boede familien Faarvang med bl.a. Mie (Marie), som var jævnaldrende med mig, og som jeg legede en del med. Faderen havde sit værksted i en træbygning og manglede, som mange andre maskinsnedkere, flere fingre på den ene hånd.

Jeg havde en pudsig oplevelse nogle år efter Viby lokalhistoriske Forenings start. Der var byvandring i området, og jeg havde lovet at fortælle erindringer, når vi passerede Terp. Da jeg omtalte Faarvangs i almindelighed og Mie i særdeleshed, lød en stemme fra tilhørerskaren: "Det er mig". Jeg talte selvfølgelig med Mie bagefter, og hun fortalte, at hun var bosiddende andetsteds i Jylland og kun var på besøg. Der var også andre børn at lege med, men jeg har glemt deres navne. Så vidt jeg husker, var der i en familie på Vinkelvej 12 børn.

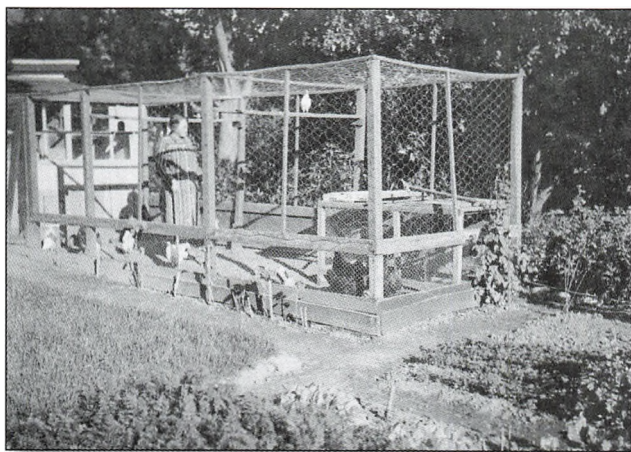
Jeg fik tit lov til at gå ned ad Terpvej for at

se på tog, som passerede med få minutters mellemrum. Der vil til alle tider være noget fascinerende ved at se et langt godstog med 2 prustende damplokomotiver foran, kæmpende sig op ad bakke fra Århus mod Hasselager. Undertiden var der også et lokomotiv, der skubbede på.

Butikker

I kælderen i Faarvangs hus havde fru Hansen et mælkeudsalg, hvor man også kunne købe brød og kager. Hr. Hansen arbejdede på FDB, og de boede et stykke henne på Enghavevej. Kolonialvarer skulle man have hos fru Svinding, der havde sin købmandsforretning på hjørnet af Terpvej og Vinkelvej. Der kunne man bl.a. også købe petroleum, idet mange mennesker havde petroleumsovne og ditto lamper. Butikken

var ganske enkelt en blandet landhandel. Hos disse to handlende kunne almindelige familier få næsten alt til den daglige husholdning. Grøntsager avlede man i nogen udstrækning selv, men kød skulle man en tur til Viby efter.

Af minder har jeg bl.a. også kong Christian X, når han på sine rideture gjorde holdt og sludrede med den gamle fru Voigt på Enghavevej.

Jernbanen

Fra jeg var en halv snes år fik jeg lov til at gå mod vest ad Enghavevej til den mandede ud i Gl.Horsensvej (nu Holme Ringvej). Gl.Horsensvej krydsede jernbanesporene umiddelbart nord for dette punkt, og bommene gik ustandseligt op og ned. På et tidspunkt fandt man denne krydsning upraktisk og spekulerede på en bro. Allerede under 2.verdenskrig lavede man en vejrampe fra Fredensvej til banen, hvor så en bro skulle føre vejen over banen. Men man har nok (ret sent i processen) indset, at vejen ville blive for stejl. Rampen blev fjernet, og vejen ført under banen i stedet for. Mange nytilkomne vil have svært ved at forstå hvilke store jordarbejder, der har været.

Hønehuset Terpvej 12, 1938 FOTO I PRIVATEJE

Mens jeg en sommerdag stod og fulgte tog- og biltrafikken, blev jeg stiv af skræk. Jeg så en øgle, - eller i hvert fald en Øgleunge.

Familie Journalen

Et kært indslag på en vejrsmæssigt trist dag var, når jeg måtte få en årgang Familiejournaler ned fra loftet. Der var spændende tegneserier, såkaldte blåtryk med ting, som en fingernem dreng kunne lave for små midler. Der var farvestrålende illustrationer til artikler om natur og teknik, og blandt dem var artikler om forhistoriske dyr f.eks. Dinosaurer fængslende.

Nu havde jeg altså sådan et dyr foran mig.

Et firben, erfarede jeg senere.

Det er en realitet, at illustrationer kan forvirre størrelsesforholdene. Bare tænk på

"Stråhytten" Terpvej 12, 1937 FOTO I PRIVATEJE

"DenLille Havfrue" ved Langelinie i København.

Bobba og onkel Christian flyttede i 1948 ned på Grundtvigsvej 12 i en nybygget ejendom beregnet til aldersrenteboliger, som pensionistboliger hed den gang.

For øvrigt fik min mor og far stauder og tulipanløg fra haven og plantede dem på den så godt som ny købte parcel på Junovej, så jeg har stadig minder fra Terpvej at kigge på og pusle om. ■

*HC Andersensvej 6,
1936*

FOTO I PRIVATEJE

Tove Glud Rasmussen

Husmænd og gartnere i Viby

I Vibybogen 2008 er en artikel om "De gamle Vibygårde". Det er nævnt heri, at en oversigt på Foreningens og Samlingens hjemmeside var under forberedelse, og den blev en realitet i løbet af 2009 forestået af vores dygtige webmaster Leif Nielsen. Oversigten er krydret med en række billeder af gårdene, og der er også henvisning til et kort, så man kan se, hvor gårdene har ligget.

I orienteringen til hjemmesiden er det nævnt, at hartkornsstørrelsen 1 tønne hartkorn og derover er bestemmende for, om der er tale om en gård. Da nogle gårde er opstået ved sammenlægning af flere jordstykker (matrikelnumre), har flere gårde først ret sent opnået 1 tønne hartkorn, hvorfor nogle ikke kom med i første omgang. De er med nu, og alle Vibys gårde bør derfor nu være lagt ind på hjemmesiden.

Derimod kniber det med billeder af alle

gårdene, så er der nogle af læserne, der kan hjælpe med billeder, vil vi meget gerne låne dem til skanning, så de kan komme med på hjemmesiden.

Nu er det sådan, at man godt kan leve af jorden, hvis hartkornsstørrelsen er mindre end 1 tønne hartkorn, og det var der mange vibyensere, der gjorde. Derfor satte jeg mig for også at gennemgå husmænd og gartnere for at få alle, der har levet af deres jord, lagt på hjemmesiden. Dette viste sig lettere sagt end gjort, for hvor meget jord skal man have for at kunne leve af det? Det kommer jo bl.a. an på, hvad man dyrker.

Den oversigt, der nu er lavet og lagt ind på vores hjemmeside efter samme princip som gårdene, må derfor ikke anses for udtømmende. Er der nogen, der kender til et husmandssted eller et gartneri, der ikke er med, hører vi gerne om det. Som gartnerier er medtaget alle af en vis størrelse, der har dyrket grønsager og blomster på friland, selv om de også godt kan have haft drivhus.

Også billeder er vi meget interesseret i, da der især er en del husmandssteder og gartnerier, hvor vi mangler billeder.

I tilslutning til oversigterne over dels gårde og dels husmænd og gartnerier er der lavet alfabetiske registre med henvisninger, så man kan søge på navnet, hvis man ikke kender matrikelnummeret.

Matrikelnummersystemet i Viby

I Vibybogen fra 2008 er der en oversigt over opbygningen af gårdenes matrikelnumre, som blev fastsat i 1816, selv om de først blev taget i brug i 1844. Oversigten er nu udbygget med de efterfølgende matrikelnumre, men hvornår disse numre er fastlagt er ikke undersøgt. For at lette overskueligheden er matrikelnumrene opstillet i et skema.

Det ses, at husene har fået matrikelnumre i fortsættelse af gårdenes matrikelnumre, og som ved gårdene er man begyndt med de huse, der var fæstet under Marselisborg, hvorefter selvejerhusene kommer. Interessant er det, at der var forholdsvis flere huse, der var fæstet end gårde. Det skyldes, at husene først blev solgt til selveje i 1852, mens de første gårde blev solgt til selveje før 1810.

Hvad er så årsagen til, at der overhovedet var selvejerhuse med selvstændige matrikelnumre? Det skyldes, at nok blev hver

Matrikelnumre i Viby.

Oplysninger om fattighuse m.v. er fra matriklen 1843. Alle fæstere hørte under Marselisborg gods.

Matr. nr.	Art
1	Jord tilhørende præsten
2	Jord tilhørende læreren
3	Jord tilhørende præsteenken
4-9	Fæstegårde
10-38	Selvejergårde – se Vibybogen 2008
39	Fæstegård , måske en fejl, at den ikke fik et lavere nr.
40-47	Fæstehuse alle med tilføjelse a og b, hvor a lå i den sydvestligste del af Viby og b i Terp
48-65	Fæstehuse , hvor alle til og med 57 lå i den sydvestligste del af Viby. Herefter lå nogle i selve Viby, 63 var fattighus, og 59 og 64 tilhørte sognets fattigvæsen.
66-87	Selvejerhuse . Nogle matr. nr. var ubebyggede og hørte under gårde. På 87 lå et fattighus.
88-97	Matr. nr. tilhørende personer, der ikke boede i Viby sogn
98	Høskoven hørte under Marselisborg
99-100	Tilhørte Marselisborg og sognets gårdejere. Nr. 100 rådede bysmeden over.
101	Sognets fattigvæsen

Uden nr. var 2 lergrave, 1 sandgrav og 4 grusgrave. Disse tilhørte lodsejerne i sognet.

gårds jord samlet ved udskiftningen i 1794, men der var jordstykker, som lå separat, nemlig skovjord og engjord. Disse jordstykker havde nogle gårdejere solgt fra, inden matrikelnumrene blev fastlagt, og det var dem, der fik selvstændige matrikelnumre. På oversigten på hjemmesiden ses det, at der ikke er ret mange huse med matrikelnumre over 65.

Kjærslund og Rosenhøj

To områder skal specielt omtales. Det ene er, hvor nu Kjærslund og Rosenhøj ligger. Her lå matrikelnumrene 40 til 57, men fra nr. 40-47 havde jorderne et a tilføjet. Det skyldes, at jorden oprindeligt hørte til huse, der lå i Terp, men området var bebygget tidligt, og da man åbenbart anså disse sydligt beliggende huse som de vigtigste fik de a tilføjet, mens husene i Terp fik et b tilføjet.

Det andet område, der skal omtales, er området, hvor Bøgeskovhus og Bøgeskovparken ligger i dag. Her ser man en række jorde med lave matrikelnumre og flere med nr. 70 og opefter. De lave matrikelnumre tilhørte gårde, som ved matrikuleringen tilhørte fæstegårdene, og de har derfor først kunnet sælges fra efter 1841, hvor matrikuleringen var gennemført. Når de så herefter er blevet solgt fra, har de beholdt gårdens

matrikelnummer med tilføjelse af et bogstav. Det er årsagen til, at lave og høje matrikelnumre ligger ved siden af hinanden.

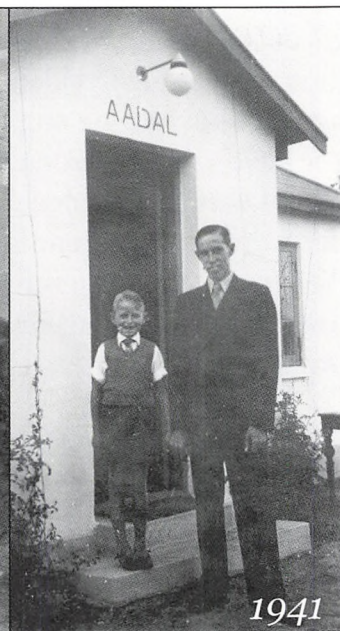
Husmænd og gartnere

I Viby Sogns Historie bind to (side 170) fortælles der om, at husmændene generelt var taberne efter landboreformerne, men husmændene i Viby havde det ikke så slemt som visse andre steder, bl.a. fordi nogle fra ca. 1850 og fremefter begyndte at drive lidt gartneri, og det var let at afsætte haveprodukter i Århus. For husmændene var det et stort fremskridt, da der i slutningen af 1800-tallet med fortsættelse i begyndelse af 1900-tallet blev gennemført en lov om tilvebringelse af jordlodder til landarbejdere. I Viby blev der ud fra disse bestemmelser udstykket fire såkaldte statshusmandsbrug, nemlig matrikelnumrene 10b, 10c, 10 d og 10f. I alt nævner Viby Sogns Historie kun 6 husmandsbrug i 1949.

Derimod fik Viby et utal af gartnerier. Et par stykker havde så meget jord, at de er medtaget som gårde (matr. nr. 32a og 37a), men ellers var det især i førømtalte områder ved Rosenhøj og Kjærslund og Bøgeskovområdet, der kom gartnerier. Der var faktisk gartnerier, der fik navnene Rosenhøj, Kærslund (se Vibybogen 2008) og Bøgeskov. ■

1937

1941

Aadal

ALLE FOTOS I PRIVATEJE

1937

1938

Bjarne Gerdstrøm

Aadal

Aadal var et lille husmandssted, som min farmor og farfar, Kirstine og Ejner Steffensen købte i 1932. Det er vanskeligt at forestille sig, hvor og hvordan Aadal lå, men jeg vil forsøge at beskrive det. Umiddelbart til højre for indkørslen til genbrugspladsen Eskelund ligger stuehuset til det, der en gang var den tre-længede gård Eskelund. Ca. 100 meter nord for Eskelund og nede under mange meter opfyld lå Aadal på engen ved og ned til Århus å. Ved at se på terrænforholdene har jeg på fornemmelsen, at man på en strækning har ændret åens forløb siden da. Åen lå tættere på de nordgående jernbanespor, end den gør nu. Man kom til Aadal ved fra landevejen at gå/køre ned langs det gamle gasværk. Man kom så på en markvej, der nogenlunde fulgte Bjørnholmsalle, før denne blev anlagt. Man passerede en ubevogtet jernbaneoverskæring over den nu for længst nedlagte Hammelbane. Herefter passerede man benkogeriet, en virksomhed, der tog sig af selvdøde dyr. Benkogeriet havde en skorsten, der udsendte en kvalmende røg, som var generende især ved østenvind. Den lugtede ligesom den virksomhed (DAKA), man passerer på motorvejen mellem Horsens og Vejle.

Aadal havde et stuehus på høj sokkel med to stuer, soveværelse og køkken. Farfar lod det sætte i stand og forsynede det med en slags karnap, hvori hoveddøren blev placeret. Udhuset, der var større end stuehuset, havde en lo, plads til opstaldning af nogle få køer eller heste og en ret stor grisesti. Hvor stuehuset intet loft havde, var der i udhuset et ret stort høløft. Jordtilliggendet var for beskedent til at ernære en nok så lille familie, og derfor havde Farfar en del løst arbejde ved siden af landbruget, bl.a. passede han i flere år en tankstation i Århus.

For år tilbage skulle man hvert år aflevere et såkaldt skatteskema, hvor man bl.a. skulle skrive, hvad man havde haft af indtægter det forgangne år, - man skulle skrive sin selvangivelse. Ud fra den skulle man så betale sin skat. Nu var Farfar en jævn mand af folket. Når man var kommet til den tid på året, tog Farfar kvitteringer og regninger med op til kæmneren og smed dem på bordet og sagde, at han ikke kunne finde ud af alt det papirarbejde.

Kæmneren, den mand der havde ansvaret for kommunens finanser, og Farfar sad så stille og roligt og blev enige om, hvad Farfar skulle betale i skat. Jeg ved ikke, om man den gang opererede med begrebet "værdien af egne produkter", men jeg tror ikke, at Farfar nogensinde havde grund til at føle sig snydt. Jeg nåede ikke at få et tæt forhold til Far-

mor. Hun var altid syg og døde allerede i 1940. Medvirkende var nok, at Aadal var et usundt sted at bo i vinterhalvåret. Der var tit oversvømmelse, især når sneen smeltede. På grund af den høje sokkel kom der aldrig vand ind i huset, men omgivelserne var oversvømmede. Brønden var også oversvømmet i den periode og vandet fra den udrikkeligt.

Når man under disse omstændigheder skulle til Aadal, var det nødvendigt at være iført gummistøvler. Jeg husker, hvordan jeg et år padlede rundt i et trug i haven, hvor kun frugttræerne stak op. Mine minder om oversvømmelser knytter sig nok mest til de strenge vintre, vi havde i krigsårene.

Der var en skrænt op mod Eskelund, og ved foden af den kunne man være heldig at finde økser fra stenalderen. Desværre har jeg ikke mere den stenøkse, som jeg fandt. Da Farmor var død, antog Farfar en husbestyrerinde, fru Bertha Jensen. Hun var utrolig ferm i køkkenet, og jeg husker, hvordan hun i skorstenen til det brænde- og tørvefyrede komfur lavede rygeost.

Tørvene var lavet på stedet. Mellem huset og åen skulle man kun skrabe få cm overfladejord væk, inden man kom ned til mosens tørvemasse. Farfar gav sig ikke selv af med "at skære tørv", men under krigen havde Farfar givet et par mænd lov til at skære tørv til eget forbrug. Farfar fik en vis mængde af

tørvene, mens resten sikkert blev solgt. De sorte tørv blev nok til "sorte penge".

Hvordan tørvene blev lavet kunne fylde et langt afsnit for sig selv.

Det var en vældig fordel at have forbindelse til landbruget under anden verdenskrig. På den tid boede jeg med mine forældre i stadionkvarteret (i Århus). Farfar lod altid en gris slagte om efteråret af en såkaldt hjemmeslagter, og vi havde så de produkter, som en gris kunne levere - i saltet tilstand.

På den tid havde almindelige mennesker ikke køleskab, og alt fra grisen skulle saltes ned. For at sige det ligeud så hadede jeg grønkalssuppe kogt på noget fra en gris, og som på et passende tidspunkt var taget op af saltkarret.

Eskelund var ejet af Århus kommune og forpagtet ud til ægteparret Sørensen, og der var en vis forbindelse til Århus Zoo, som lå vis a vis Tivoli Friheden ved Stadionalle. Jeg husker, at deres puddelhund hed Max. Eskelund leverede hø og halm til Zoo, og undertiden var der dyreunger i pleje. Løveunger kunne man kæle med, mens leopardunger hvædede og bed fra sig fra fødslen.

Farfar solgte Aadal i 1942 til Århus kommune, men blev boende der til sin død i 1944, og dermed sluttede et eventyr på et sted, der ikke findes mere. ■

Finn Zachariassen

Axel Mikkelsens mere end firs år i samme hus

*Året er 1929. Slutningen af de brølen-
de tyvere, som endte i det store bør-
skrak i Wall Street i New York.*

*Det var samtidig optakten til den
verdensomspændende økonomiske
depression, som varede i flere år.*

*Borgerrettighedsforkæmperen
Martin Luther King blev født i Atlanta
USA. Forfatteren Lise Nørgaard valg-
te ligeledes, at lade alle tiders mest
succesfulde danske TV serie Matador
tage sin begyndelse netop i dette år.*

Det var også året, hvor den treårige Axel kom til Viby. Med forældrene Thora og Per Mikkelsen flyttede han ind i den nyopførte villa Brorsonsvej 4. Det var Axels bedstefar Jens Albert Mikkelsen, som byggede huset med to lejligheder. Fra starten i 1929 boede således tre generationer under samme tag, medregnet den lille Axel.

Brorsonsvej, der oprindeligt blev navngivet

Rolighedsvej, er en af de ældre villaveje i Viby. Husene er gode solide murermestervillaer med to lejligheder, der er opført i løbet af nitten tyverne. Fuldt udbygget bestod gaden af 23 villaer i samme byggestil, bortset fra en, som først blev bygget efter 2. verdenskrig.

Når man går gennem havelågen til Brorsonsvej 4 en lun septemberdag, fornemmer man duften af moden frugt i næseborene. Den gamle smukke have indeholder sjældne frugttræer med æblesorter, som man ikke umiddelbart kan finde i handelen i dag.

Inden for i stuen fortæller Axel om det lange forløb af begivenheder, han med basis fra sit domicil har været vidne til. Radio, TV, mekanik, elektronik, biler, tyske soldater der kom og gik, luftalarm, bomber, englænderne som befriere, samt overlydsfly og satellitter. Meget har gennem årene kunnet iagttages gennem vinduerne i den gamle velholdte villa.

Axel begyndte sin skolegang i 1933 i den

helt nye Rosenvang Skole. Fra skoletiden fremhæver han især to af sine lærere, frk. Nanna Mogensen og Asger Regner Nielsen. To markante personligheder, som en del af skolens tidligere elever lidt til års, kan nikke genkendende til. Axels skoleforløb endte i 1943 med en præliminæreksamen, som var betegnelsen på den tids eksaminerede afgang fra folkeskolen. Samme dag som Axel afsluttede sin eksamen rykkede tyskerne ind og besatte skolen. Han husker endnu tydeligt, at de tyske soldater rullede pigtråd ud i en ring omkring bygningerne og okkuperede gymnastiksalen.

Med et eksamensbevis i hænderne kunne den dengang syttenårige Axel søge en læreplads. Han valgte en uddannelse i en bank, og begyndte som elev i Arbejdernes Landsbank i Århus. Det må have været det helt

rigtige valg, for han forblev i samme bank i 45 år.

Arbejdet i banken blev dog i 1948 afbrudt af militærtjeneste. - Jeg blev marinesoldat, men jeg stod aldrig til søs, fortæller Axel med et glimt i øjet. - Jeg gik nemlig og hyggede mig inde i Marineministeriet.

Senere lærte Axel Gerda at kende, og i 1956 blev de gift. - Det var kun to måneder, før jeg var blevet pebersvend, tilføjer han med et klart stænk af humor.

Så var der igen to familier under samme tag, og da Axel og Gerda siden blev forældre til døtrene Helle og Jette boede tre generationer atter sammen.

Thora og Per Mikkelsen med Axel 1926 FOTO I PRIVATEJE

I dag er det ikke så almindeligt, at generationerne bor under samme tag, men på Brorsonsvej og på den tid var det faktisk ikke ualmindeligt. Den løsning kunne såmænd være både økonomisk og praktisk, og som Gerda tilføjer. – Det gik ualmindelig godt her i huset dengang.

En af de helt store dramatiske begivenheder i Axels liv var schalburgtagen af Lystagers Madrasfabrik i 1944 kun et stenkast fra villaen. Hans oplevelser som øjenvidne er beskrevet i Vibybogen 2002.

I fredssommeren 1945 holdt familien Mikkelsen åbent hus for polske krigsfanger, som af tyskerne var interneret i Århus Ridehal. Efter 5. maj fik polakkerne lov til at færdes i byen, mens de ventede på at komme hjem til deres krigshærgede land.

Det blev til venskab mellem familien Mikkelsen og tre af polakkerne. Efter de var rejst hjem, forsøgte Axel at sende en pakke fødevarer til dem, men det blev forhindret af Varedirektoratet, som kontrollerede al ud- og indførsel af landet.

En af de mere spøjse hændelser fra dengang, som Axel erindrer, var da Viby Gasværk en juleaftensdag ikke var i stand til at honorere borgernes behov for gas. Julemidtdagen i de mange hjem trak ud til det meste af natten.

Axel siger ofte, at han aldrig har blandet sig i

Den unge bankelev mellem de polske krigsfanger i 1945
FOTO I PRIVATEJE

det lokale foreningsliv i form af bestyrelsesposter og den slags. Jo det skulle da lige være som fjerde mand til en whist, når Axels far Per Mikkelsen og murermester Sarbæk skulle revidere regnskabet hos kassereren i Grundejerforeningen. Ved disse årlige revisioner var et spil kort nemlig altid obligatorisk.

Det er dog en sandhed med modifikationer, for rigtig mange lokale har gennem årene haft berøring med Mik, som Axel rent faktisk

kaldes blandt venner. Mik har jo været med hele vejen, fra en tid hvor alle kendte alle i Viby, til nutidens jag og uoverskuelighed.

Hans erindringer indeholder en mængde lokalhistorie om Viby og om de mennesker han gennem årene har mødt og kendt.

På et afsluttende spørgsmål hvor vidt fjerde generation skal overtage Brorsonsvej 4 en dag, svarer Axel: - Det vil jeg overhovedet ikke blande mig i. ■

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening 2009/2010

Foreningens medlemstal ligger meget konstant på godt 400. Efter et hektisk år 2009 med foreningens 20 års jubilæum, jubilæumsbog og deltagelse i udgivelsen af en jubilæumsbog for Odderbanen er foreningen nu tilbage på sædvanligt aktivitetsniveau.

Årets julemøde i 2009 blev holdt den 26. november, hvor Lars Holleufer opfyldte et tidligere fremsat ønske, idet han holdt et som sædvanligt medrivende foredrag om Frederiksbjerg. 98 medlemmer var mødt op, hvilket også var godt for foreningens økonomi, idet vi sparede porto til udsendelse af mange årbøger. Vibybogen blev nemlig vanen tro udleveret på årets sidste møde.

Vibybogen indeholdt som sædvanligt et par gode erindringsartikler. Derudover var der et portræt af tidligere sognerådsformand Gunnar Clausen, en artikel om det tidlige vejnet i Viby og mere usædvanligt, skæbnen for en af de flygtninge, der i slutningen af og lige efter besættelsen var indkvarteret på Rosenvangskolen. Da bestyrelsen allerede havde lavet en jubilæumsbog og var involveret i et andet bogprojekt, var årbogen 2009 ikke så omfangsrig som de tidligere år.

Generalforsamlingen blev holdt den 10. marts, hvor 87 af foreningens medlemmer var mødt. Ole Linå Jørgensen blev genvalgt til bestyrelsen, mens Lillian Enemærke ønskede at træde ud. I stedet blev den hidtidige suppleant Ejvind Hansen valgt. Da den anden suppleant Kirsten Melsen var på valg og ikke ønskede genvalg, skulle der vælges en ny suppleant for en hel valgperiode, og det

blev Leif Nielsen. Desuden skulle der vælges en suppleant for et år, og det blev Svend A. Lund. Revisor Steen Juul blev genvalgt. Formanden sluttede generalforsamlingen med at rette en tak til de afgåede bestyrelsesmedlemmer for trofast og engageret arbejde for foreningen i mange år, og der blev overrakt begge en købmandskurv, hvis indhold var sammensat, så den kunne glæde flere generationer af familierne. Efterfølgende konstituerede bestyrelsen sig med Ole Linå Jørgensen som formand, Tove Glud Rasmussen som næstformand og Jytte Kristensen som kasserer.

Efter generalforsamlingen holdt Birgitte Kjær foredrag om Den Gamle by fra Borgmestergården til den nye by, der er ved at blive bygget. Som det fremgår, var det en skitse af af Den Gamle Bys udvikling fra 1909 til i dag fortalt muntert og med megen lune.

Den 5. maj på den smukkeste forårsaften viste arkitekt Ib Møller rundt på Vilhelmsborg for omkring 60 deltagere. Som en af initiativtagerne til omdannelse af Vilhelmsborg til ridecenter er Ib Møller nok den bedste til at fortælle Vilhelmsborgs historie. Vi blev vist rundt i hovedbygningen, i staldene og i ridecentrets opvisningshal. Desuden så vi den gamle herskabsstald, hvor nu Dansk Køre Forbund holder til. Til slut kørte vi til Ib Møllers private beboelse ved Assedrup,

hvor der var mulighed for at bese hans private vognsamling og drikke medbragt kaffe blandt de mange gamle hestevogne.

Det sidste arrangement, der kan komme med i denne beretning, fandt sted den 18. august, hvor der var landskabsvandring langs Brabrandstien fra Åhavevej til jernbanebroerne og omkring Eskelund. Det havde regnet uafbrudt i flere timer; men en halv time før vandringen skulle begynde, blev det tørvejr. Godt hjulpet af en fin presseomtale forud kom der trods vejret 60 for at følge med; men vi er bekendt med, at endnu flere ville være kommet, hvis det havde været tørvejr. Ole Linå Jørgensen fortalte om de store ændringer, som jernbanen gennem tiderne har forårsaget for det område, som vi så, og for hele Langenæs. Tidligere tiders forlystelser ved Fiskerhuset og skydeselskabets aktiviteter blev omtalt. Per B. Petersen fra Århus Brevdueforening fortalte om denne forening, og til slut gik vi over til Eskelund, hvor Tove Glud Rasmussen fortalte om gårdenes historie der på stedet. Ved Åhavevej var der god mulighed for at studere, hvor langt arbejdet med den nye vej og de nye broer var kommet.

Nyheder er udkommet med fire numre i år, hvoraf nr. 1 indeholdt et tillæg om Samlingens aktiviteter.

Ole Linå Jørgensen

Beretning fra Viby lokalhistoriske Samling 2009/2010

Året 2009-10 (oktober-oktober) har adskilt sig fra de tidligere år, idet vi kom godt i gang med vores nye digitale arkiveringssystem ARKIBAS 4, og allerede nu et år efter kan vi mærke den lettelse, det er, når der skal søges på et navn eller en adresse. Selvom vi er nået langt, er der lang vej endnu til alle vore billeder er scannet ind og registreret.

Også andre opgaver i Samlingen er løst i årets løb, bl.a. kan nævnes at vi er begyndt at overspille vore mange videobånd til DVD. Også denne opgave er tidkrævende og skal følges op af digitalisering af vore smalfilm og cassetbånd.

Udstillinger

Vores udadvendte aktiviteter d.v.s. vores formidlende forpligtelser er fortsat i stort set samme omfang som de tidligere år. Vi har holdt 3 store udstillinger:

1. Arkivernes Dag november 2009. En stor udstilling i Bibliotekets sal med masser af billeder og 128 besøgende. Lidt færre end året før, men pressen var heller ikke så god forud for dagen.

2. Udstilling i Fredenskirken på grund af dens 50-års jubilæum. Udstilling, der omfattede dels tilblivelsen, byggetiden, indvielsen, flere

udvidelser og det daglige liv i 50 år, stod i 2 måneder.

3. Sensommermarked på Rosenvangskolen i september 2010. Udstilling om Fredenskirken, sognet i årene 1950-70, de små butikker og Åhavevej-projektet.

I samlingens åbningstid har vi vist nogle mini-udstillinger, som for det meste er koncentreret af billeder fra de store udstillinger, samt affødt af foreningsarrangementer. Her kan vi nævne:

Frederiksbjerg, Vibys jernbaner, De små glemte butikker, besættelsen/befrielsen i Viby, ældre huse i Viby og Åhavevej-projektet. Sidstnævnte er også vist på Biblioteket i Borgerservice.

Alle vore udstillingsbilleder er kopier af Samlingens basisbilledsamling. Disse indsættes efter udstillingerne i ringbind, kronologisk efter veje, efter begivenheder eller andet emne. Interesserede, som ikke har haft mulighed for at besøge en udstilling, kan derfor henvende sig i Samlingen og se billederne efterfølgende. Nogle tror, at har de set en lokalhistorisk billedudstilling, behøver de ikke se en sådan i mange år. Det er helt forkert. Vi har altid nye temaer, ny opsætning og nye billeder. Nogle billeder kan gå igen, men så i en ny sammenhæng.

Artikler m.v.

Samlingen har medvirket med medarbejdere og billeder til foreningens udgivelse af Viby Bogen 2009. Derudover skrives der fortsat artikler til

Lokalcenter Rosensvangs blad ROSENBLADET og Rosenvængets Grundejerforeningsblad NYT OM ROSENVÆNGET, samt Sognebladet, som udgives af Viby sogn. Vi er glade for den formidling af lokalhistorien, som vi herved får bragt ud til en større kreds af vibyensere, som vi ellers ikke har kontakt med.

Årets tema: De små glemte butikker

Efter vores opråb til medlemmerne i februar måned gennem Nyhederne har vi fået rigtig mange henvendelser om disse butikker, og vi har nu ca. 170 registreret, men på langt de fleste mangler vi billeder og andre oplysninger om indehaverne, varesortiment m.v. Det er vi fortsat meget interesseret i.

Indsamling

Vi modtager fortsat en del arkivalier fra private og foreninger, mens det kniber med indleveringer fra de erhvervsdrivende. Vores udstillinger og artikler medfører ofte, at vi får materiale ind, som giverne mindes om, ”at der er et hul, som vi kan dække.” Billeder kan gives til samlingen eller lånes os til scanning, hvorefter giveren får billederne retur.

Hjemmesiden

Vores hjemmeside udvikles løbende med oplysninger om Viby. Vibys gårdregister, som blev udførligt omtalt i en artikel i Vibybogen 2008,

er nu lagt ind på hjemmesiden. Dette er i 2010 udvidet med husmænd, gartnere o. lign.

Samtidsdokumentation

Samtidsdokumentationen er i året koncentreret om Åhavevej-projektet, hvor vi har en særudstilling om projektet krydret med billeder fra området i ældre tid.

Samlingen

Vi har fortsat åbent for besøgende i Samlingen og på vore miniudstillinger hver mandag fra 15.30 - 17.30, dog ikke i juli måned, mellem jul og nytår og på helligdage. Kniber det med at komme i dette tidsrum er vi meget åbne for særarrangementer for besøg, man skal blot ringe til Samlingen eller undertegnede.

Vi er nu 12 medarbejdere i samlingen, som enten arbejder ”all-round” med registreringer, udstillinger, besøgs-service, interview eller med specialopgaver. I det forløbne år har vi fået godt gang i interviewene, som Erik Hall gennemfører og efterfølgende bearbejder til artikler eller blot levnedbeskrivelser, som opbevares i Samlingen til dokumentation af livet i Viby. Vore beskedne forhold gør, at vi arbejder i hold i Samlingen eller på egne ben uden for samlingen. På det årlige ”Arkivmøde” snakker vi om hinandens arbejde, koordinerer og aftaler de emner, som der skal lægges vægt på det kommende år. Gennem Arkivudvalget og Århus Syd-samarbejdet

udveksler vi erfaringer med kollegerne i andre lokalarkiver i Århus.

Viby lokalhistoriske Samling er som kommunalt arkiv medlem af Arkivudvalget i Århus, som er et fælles organ for alle 23 lokalarkiver i Århus Kommune. Vi ser frem til den styrkelse af lokalhistorien, som Århus Byråd i forbindelse med budgetforhandlingerne lægger op til med oprettelse af et Stadsarkiv og ansættelse af en Stadsarkivar. Det vil styrke arbejdet i hele kommunen.

Klavs Klercke Rasmussen
Arkivleder

Samlingen 2009 i tal:

Åbningstider: 2 timer om ugen (mandage fra 15.30 til 17.30)

Antal besøg: 265, heraf på Arkivernes Dag 128

Registrerede afleveringer: 48

Herved indkom bl.a. 13 arkivalier og 106 billeder

Forespørgsler og undersøgelser: 20,

heraf skriftlige 18

Samlingen 2008 i tal:

Åbningstider: 2 timer om ugen (mandage fra 15.30 til 17.30)

Antal besøg: 337, heraf på Arkivernes Dag 160

Registrerede afleveringer: 53

Herved indkom bl.a. 31 arkivalier og 123 billeder

Forespørgsler og undersøgelser: 21 skriftlige

Indholdsfortegnelse over Vibybogens 3 seneste årgange:

2007

<i>Valborg Jæger Jørgensen</i>	22 år med bådudlejning ved Århus Å
<i>Verner Asholt</i>	O.P. Asholt - lærer og brugsforeningsformand
<i>Elsa Vesterby</i>	Krigsbørn og efterkrigsbørn
<i>Eva Bostrup</i>	Vi vinkede til jagerpiloterne
<i>Hans Nielsen</i>	Træmand fik lært at danse
<i>Finn Zachariassen</i>	En avisdrengs bekendelser
<i>Tove Glud Rasmussen</i> ..	Et nyt villakvarter i Kongsvang

2008

<i>Eigil Hougaard</i>	Mine år i Viby kommune
<i>Uddrag fra retsprotokol</i>	Vibyborger dræbt af beruset dragon
<i>Jørgen Kvist Hansen</i> ...	Hverdagsliv på Kirkevej i 1940'erne

Artikel fra

<i>Århus Stiftstidende</i>	Broarbejde paa Nordbyvej
<i>Bent Kærslund Andersen</i>	Livet på "Marken"
<i>Birte Jørgensen og Inge Hansen</i>	Tur i mindernes verden
<i>Erik Hall</i>	Hunden på disken - erindringsglimt fra Viby
<i>Tove Glud Rasmussen</i> ..	De gamle Vibygårde
<i>Ole Linå Jørgensen</i>	Istandsættelsen af Moesgårds hovedbygning

2009

<i>Erik Hall</i>	Skibet - mindernes magi
<i>Jonna Poulsen</i>	I små kår i Kongsvang
<i>Kirsten Østergaard Melsen</i>	Tyske flygtninge på Rosenvangsskolen
<i>Klavs Klercke Rasmussen</i>	Det overordnede vejnet
<i>Jørgen V. Clausen</i>	Min far - Gunnar Th. Clausen

ISSN: 1601-0078
ISBN: 978-87-994085-0-4